

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE
ZNANOSTI

Kristina Presečki

**RAZVOJ NOVIH TIPOVA RADNIH MJESTA U
SUVREMENOJ ARHIVISTICI**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: izv. prof. dr. sc. Hrvoje Stančić

Zagreb, srpanj 2015.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Digitalno očuvanje (engl. <i>Digital Preservation</i>).....	2
3. Arhivist i njegova uloga – suvremena perspektiva.....	3
3.1. Kolanovićev pogled na identitet arhivista.....	3
3.2. Uloga profesionalnog arhivista.....	7
4. Novi izazovi u arhivskoj službi.....	13
4.1. Promjena u paradigmi – novi teorijski pristup.....	18
5. Obrazovanje arhivista.....	21
5.1. Problem arhivističkog obrazovanja.....	21
5.2. Primjer programa arhivističkog studija Američkog arhivističkog društva.....	23
6. Australski primjer digitalne tranzicije i digitalnog kontinuiteta.....	26
6.1. Matrica sposobnosti.....	26
7. Analiza novih tipova radnih mjesta u arhivistici.....	28
7.1. Primjeri opisa specifičnih radnih mjesta.....	29
7.1.1. Menadžer za digitalno očuvanje (engl. <i>Digital Preservation Manager</i>).....	29
7.1.2. Digitalni arhivist (engl. <i>Digital Archivist</i>).....	35
7.1.3. Stručni voditelj za upravljanje zapisima (engl. <i>Lead Records Management Specialist</i>).....	37
7.1.4. Projektni menadžer – stručnjak za digitalno očuvanje (engl. <i>Project Manager-Digital Preservation Specialist</i>).....	40
7.1.5. Voditelj odjela za očuvanje i upravljanje zbirkama (engl. <i>Head of the Preservation and Collection Management Section</i>).....	42
7.2. Analiza istraživanja.....	43
7.3. Popis analiziranih tipova radnih mjesta.....	45
8. Zaključak.....	50
Literatura.....	52
Sažetak.....	54

1. Uvod

Primjećuje se da je posljednjih dvadesetak godina arhivska struka podosta promijenila svoju percepciju o značenju i ulozi arhiva, a naravno i arhivista. Cilj je ovoga rada prikazati razvojni put radnih mjesta u arhivistici. Pokušat će se prikazati potreba za novim tipovima radnih mjesta te osvijestiti činjenica kako je nužno razmišljati, a potom i djelovati, kada je u pitanju digitalno očuvanje te stručni kadar koji će se o digitalnom gradivu brinuti, odnosno na ispravan način očuvati kako bi ono dugoročno bilo dostupno, čitljivo i cjelovito.

Arhivisti moraju postati svjesni da više ne rukuju isključivo analognim gradivom. U posljednje se vrijeme sve češće govori o digitalnom gradivu i postavlja se pitanje kako ga na što bolji način dugoročno očuvati. Analizom natječaja za radna mjesta u raznim institucijama u Americi, Velikoj Britaniji, Novom Zelandu i Australiji, uviđa se potreba za obrazovanim stručnjacima u novim područjima struke.

Pojam digitalnog očuvanja (engl. *digital presevation*) također je relativna novost u svijetu arhivistike, a shodno tomu i pojam dugoročnog digitalnog očuvanja (engl. *long-term digital presevation*). Budući da danas većina gradiva nastaje u digitalnom obliku (engl. *digitally born*), pojavljuje se pitanje njegova dugoročnog očuvanja. Arhivisti se stoga suočavaju s problemom kako dugoročno očuvati sve one zapise koji su stvoreni izvorno u elektroničnom obliku. Velik broj institucija i raznih organizacija osvijestile su taj problem, odnosno shvatili su da se javila potreba za stručnjacima u tom području, pa tako se posljednjih desetak godina objavljuju natječaji kojima je cilj zaposliti takav profil stručnjaka. Ovaj rad bavi se u prvom redu analizom spomenutih natječaja, a glavni je cilj saznati koje su to potrebe institucija odnosno poslodavaca, koje se točno kvalifikacije i kompetencije traže te kakve sve vještine potencijalni zaposlenik mora posjedovati kako bi udovoljio traženim uvjetima.

Osim spomenute analize ovaj rad nudi i teorijsko promišljanje o ulozi modernog arhivista, stoga će u tom smislu biti riječi o pomaku u teoriji kada je riječ o suvremenoj arhivskoj struci. Kako bi se shvatila važnost nove vrste zanimanja arhivista, bit će definiran i pojam digitalnog očuvanja jer se spomenuta sintagma u analiziranim natječajima uz nazive radnih mjesta pojavljuje preko 30 puta.

Također, bit će riječi o tome tko je nadležan za obrazovanje arhivista s novim znanjima i vještinama te o tome gdje je uloga studija arhivistike, a pokušat će se dati i odgovor na

pitanje prati li on svojim programom suvremene svjetske trendove i teme iz područja dugoročnog digitalnog očuvanja.

2. Digitalno očuvanje (engl. *Digital Preservation*)

Slika 1. Status na Twitteru o prijenosnoj memoriji

Izvor: <https://twitter.com/PhotoConsWales/status/611193020151668737> (23.6.2015.)

Prema jednoj definiciji digitalno očuvanje podrazumijevalo bi „skup uređenih aktivnosti koje su nužne kako bi se osigurao pristup digitalnom građivu koliko je potrebno, uključujući planiranje, raspodjelu sredstava i primjenu metoda i tehnologija za očuvanje, kako bi se osiguralo da digitalna informacija od dugotrajne vrijednosti ostane dostupna i upotrebljiva. Digitalno očuvanje kombinira politike, strategije i akcije kako bi se osigurao pristup iznova

formatiranom sadržaju i onome koji je nastao u digitalnom obliku bez obzira na izazove neuspjelih medija i tehnoloških promjena. Cilj digitalnog očuvanja jest ispravno stvoriti autentificirani sadržaj tijekom vremena.“¹

Jedna druga, moglo bi se reći konciznija definicija, govori o digitalnom očuvanju kao aktivnom upravljanju digitalnim sadržajem tijekom vremena kako bi se osigurao stalni pristup.² Obje navedene definicije u suštini govore ono što je cilj bilo kakvog očuvanja, digitalnog ili analognog, a to je osigurati sadržaju da bude autentičan i da mu bude omogućen konstantni pristup bez obzira na promjene u tehnologiji. Tijekom posljednjeg stoljeća mnogo se govorilo i pisalo o izazovima dugoročnog digitalnog očuvanja, a rasprave o temama koje su povezane sa spomenutim i dalje su vrlo aktualne, naročito kada se spomene i oblik pohrane podataka u „oblaku“ (engl. *cloud storage*). Reagan Moore ima zanimljiv pogled na teoriju o očuvanju, pa tako u jednom članku govori da „okolina očuvanja upravlja komunikacijom iz prošlosti istovremeno komunicirajući s budućnošću.“³ S obzirom na to da će tehnologija u budućnosti biti upotrijebljena tako da bude troškovno učinkovita i sofisticiranija, zapisi će se morati „seliti“ na nove medije. Okolina za očuvanje morat će stoga „inkorporirati nove tipove sustava za pohranu, nove protokole za pristup podacima, nove formate za kodiranje podataka i nove standarde za karakteriziranje provenijencije.“⁴ Otuda se i javlja ogroman izazov u tome kako efektivno uključiti nove tehnologije istovremeno čuvajući odlike očuvanja poput autentičnosti i integriteta.

3. Arhivist i njegova uloga – suvremena perspektiva

3.1. Kolanovićev pogled na identitet arhivista

U nastavku rada bit će prikazana razmišljanja o identitetu i ulozi arhivista u povijesti pa sve do danas. Pogleda li se promišljanje domaćih i stranih arhivista, može se doći do zaključka kako obje strane imaju neke dodirne točke te u mnogočemu imaju jednake stavove. Pitanje identiteta arhivista postavio je još potkraj prošloga stoljeća hrvatski povjesničar i arhivist Josip Kolanović. U svome radu analizira u kakvom su odnosu arhivisti i društvo te kako arhivisti gledaju na vlastitu profesiju. Poseban naglasak Kolanović stavlja na

¹ code4lib jobs: Digital preservation, <http://jobs.code4lib.org/jobs/digital-preservation/> (1.4.2015.)

² Library of Congress – Digital Preservation, <http://www.digitalpreservation.gov/about/> (1.4.2015.)

³ Moore, Reagan. Towards a Theory of Digital Preservation. (2008) // International Journal of Digital Curation, Issue 1, Vol 3, str. 63-75.

⁴ Moore, Reagan. n.dj.

obrazovanje arhivista „kao zasebne profesije čiji je predmet proučavanja arhivistika.“⁵ Tema identiteta arhivista bila je vrlo aktivna krajem prošloga stoljeća, što se nastavilo i do današnjih dana. Autor u svom članku govori upravo o raznim skupovima gdje se o toj temi mnogo raspravljalo, a zaključuje da se o identitetu arhivista uvijek govori u vezi s njegovim obrazovanjem, odnosno „svako raspravljanje o obrazovanju arhivista, a ono je jedna od ključnih tema brojnih skupova arhivista, i rasprava o arhivistici kao znanosti, nezaobilazno se povezuje s pitanjem identiteta i profesije arhivista.“⁶ Vrlo je dobro primijetio da se pitanje identiteta arhivista posebno intenziviralo pojavom nove tehnologije, odnosno elektroničkih medija te pojavom novih oblika informiranja kao što su primjerice virtualni arhivi. U tom se smislu suprotstavljaju dvije perspektive – anglosaksonskih arhivista i europskih arhivista. Anglosaksonski arhivisti smatraju da bi se uloga arhivista morala odrediti kroz nužno obrazovanje u informatici i novim elektroničkim medijima, dok europski arhivisti „ne dopuštaju da se previde osnovna obilježja arhivista, a to je njegova funkcija *da zaštiti memoriju nekoga naroda i očuva arhivsko gradivo kao dio kulturne baštine.*“⁷

Kolanović smatra da je informatika samo pomoćna znanost arhivistike, no treba uzeti u obzir da se u posljednjih 18 godina koješta promijenilo razvojem tehnologije i pojavom novih elektroničkih medija. Ovim se radom želi istaknuti činjenica da nema ništa lošega u tome da se prihvati perspektiva anglosaksonskih arhivista. Pogrešno je biti isključiv i sučeliti gledišta spomenutih dviju strana, naprotiv, one bi se trebale nadopunjavati. Bez informatike i novih elektroničkih medija u današnje vrijeme teško da će se, kao što Kolanović kaže, zaštititi memorija naroda te očuvati arhivsko gradivo. Upravo se zato na početku rada govorilo o važnosti digitalnog očuvanja, a u nastavku ta je tvrdnja potkrijepljena prikazom popisa naziva radnih mjesta s raznih natječaja objavljenih u posljednjih desetak godina, kao i prikazom traženih kompetencija i kvalifikacija za spomenuta radna mjesta.

Arhivska profesija treba se sagledati „u okviru funkcije koju ta služba ima u razvijenom društvu, njezina položaja u društvu, obrazovanja arhivista i stvaranja određene samosvijesti nositelja te profesije.“⁸ Kolanović zato ne govori o „krizi identiteta“, nego o *stvaranju* identiteta arhivista i arhivske službe, kojoj je suvremeni svijet postavio novu ulogu i nove zahtjeve.

⁵ Kolanović, Josip. Identitet arhivista: od zanimanja do profesije // Arhivski vjesnik, god. 40 (1997), str. 7-14.

⁶ Kolanović, J. n.dj., str. 8.

⁷ Kolanović, J. n.dj., str. 8.

⁸ Kolanović, J. n.dj., str. 8.

Kolanović nadalje uspoređuje dva stajališta kada je u pitanju identitet arhivista. Prvo je stajalište u vezi s time kako se arhivska služba vrednuje izvana, tj. kako na nju gleda društvo, a drugo se tiče samih arhivista, odnosno kako oni sami doživljavaju svoju profesiju.

1. Arhivist i društvo⁹

Kolanović negativno ocjenjuje stavove društva o položaju arhivske službe. Što se tiče zakonske regulative, ona kaže kako je arhivska služba od posebnog društvenog značenja, ali u praksi je situacija sasvim drukčija. Kako bi potkrijepio svoju tvrdnju, navodi primjer iz prakse spominjući nekadašnjeg ravnatelja Arhiva Hrvatske, dr. Stullija, koji je ima velik značaj za razvoj arhivske službe. Navodi zanimljivu anegdodu koju je Stulli doživio: „...neki prijatelji nisu mogli ni shvatiti što to on zapravo sada radi kao ravnatelj Arhiva. Kad je jednome rekao da je ravnatelj Arhiva Hrvatske, dobio je odgovor: „Pa, negdje se mora zaraditi kruh“.“¹⁰

Sličan negativan stav imaju i povjesničari koji ulogu arhivista promatraju samo u funkciji povijesne znanosti, a neki ih smatraju i povjesničarima, što su u prošlosti uglavnom samo i bili. „...ulogu arhivista smatraju nečim drugorazrednim, pa je postala gotovo praksa da se preporučuje boljim studentima da rade u institutima, a arhiviste promatraju nečim „nižim“.“¹¹

Autor govori i o položaju studija arhivistike na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, no treba uzeti u obzir da se otada ipak štošta promijenilo te da je pogrešno tvrditi da „taj studij nije dao gotovo nikakvih rezultata.“¹² No, ovu izjavu ne treba zanemariti jer je današnji studij arhivistike na Filozofskome fakultetu u Zagrebu donio neke promjene, pogotovo kada se pogleda njegov program, a isto tako primjećuje se da s godinama interes studenata za upis arhivistike sve više raste.

Kao posljednji negativan stav Kolanović govori o središnjim državnim ustanovama i stvarateljima na najnižim upravnim strukturama. „Tek povremeno, u određenim situacijama ističe se značenje arhivskoga gradiva kao dijela nacionalnog identiteta, ali vrlo malo je učinjeno da se struka afirmira i da se dade odgovarajući status i zaposlenicima u pismohranama.“¹³

⁹ Kolanović, J. n.dj., str. 9.

¹⁰ Kolanović, J. n.dj., str. 9.

¹¹ Kolanović, J. n.dj., str. 9.

¹² Kolanović, J. n.dj., str. 9.

¹³ Kolanović, J. n.dj., str. 10.

Teško je govoriti o tome koliko se toga promijenilo u stavovima društva prema arhivskoj službi, no s obzirom na današnju situaciju moglo bi se zaključiti da su se arhivi u odnosu na vrijeme s kraja 20. stoljeća više otvorili prema javnosti pružajući raznovrsne aktivnosti, radionice i nove sadržaje, no ipak i dalje treba raditi na dokazivanju i značajnijoj afirmaciji u društvu. Za konkretniji zaključak bilo bi korisno provesti istraživanje o stavovima javnosti i tome kako doživljavaju arhivsku službu i arhivsku profesiju te koliko su upoznati s radom arhiva.

2. Arhivist i vlastita profesija¹⁴

Autor ističe problem da se pojam arhivista uglavnom veže s povjesničarom jer su oni to najvećim dijelom i bili u Hrvatskoj, a „arhivisti se smatraju vrednijima ako se bave poviješću.“¹⁵ Povjesničari-arhivisti najčešće su napuštali mjesto arhivista kada bi se ukazala prilika da odu raditi u neku drugu ustanovu, a zbog toga svega Kolanović tvrdi da identitet arhivista uopće nije niti stvoren. Arhivsko zakonodavstvo i definicija značenja arhivske službe nisu imali značajan utjecaj na društvenu potvrdu o identitetu arhivista.

Suvremeni identitet arhivista Kolanović vidi u pomirbi dvaju pogleda na arhivista, onaj iz prošlosti, kada je bio identificiran kao povjesničar, i suvremeni, koji od arhivista zahtijeva da bude informatičar. „Arhivist nije i ne treba biti ni povjesničar ni informatičar, njegov identitet se ostvaruje tako da bude arhivist, to jest, da se u svome radu rukovodi prvenstveno načelima, metodologijom i primjenom arhivističke znanosti.“¹⁶

Nadalje u svome radu Kolanović iznosi ključnu rečenicu, a to je da je identitet arhivista određen naravi materijalnog objekta arhivistike kao znanosti (nosač informacije) i naravi formalnog objekta te znanosti (zaštita, obrada i upotreba).

„U stvaranju identiteta arhivista potrebno je:

a) potpuna afirmacija arhivistike kao zasebne znanosti koja će biti temelj arhivskoga rada i službe arhivista,

b) obrazovanje arhivista kao stručnjaka s poznavanjem svih potrebnih znanja u struci,

c) priznanje i prihvaćanje te profesije sa strane društva,

¹⁴ Kolanović, J. n.dj., str. 10.

¹⁵ Kolanović, J. n.dj., str. 10.

¹⁶ Kolanović, J. n.dj., str. 12.

d) vlastito, rekao bih svjesno prihvaćanje specifičnosti i samostalnosti struke.“¹⁷

Definiranjem identiteta arhivista dolazi se i do pitanja profesionalizma u arhivskoj struci. Smišljanjem i stvaranjem arhivske profesije afirmira se arhivistika kao samostalna znanost. Arhivska profesija mora ispunjavati sljedeće osobine:

„a) profesija pokriva određeno područje djelovanja koje je važno za društvo;

b) profesija ima skup znanstvenih spoznaja i zasebno obrazovanje kojima se prenose te spoznaje onima koji žele prihvatiti takvu profesiju;

c) pripadnici svake profesije se udružuju; i konačno,

d) svaka profesija ima zajedničku profesionalnu kulturu (propise, vrijednosti, terminologiju, etos i etiku).“¹⁸

Sve se navedene osobine u načelu afirmiraju, no kao najspornije pitanje Kolanović izdvaja položaj „arhivistike kao znanosti i sustavnog obrazovanja arhivista.“¹⁹ Najvećim ipak nedostatkom smatra sustav obrazovanja koje je, prema njegovu mišljenju, nesustavno i nedefinirano. Kao rješenje nudi uspostavu čvrstog sustava obrazovanja i stvaranje osnovnih preduvjeta u promicanju arhivistike kao znanosti. Suvremeni bi arhivist morao imati „solidno znanje povijesti – ili bolje povijesnih i suvremenih institucija kao osnovnog konteksta u kojemu nastaje i u kojemu se može shvatiti arhivsko gradivo.“²⁰ Isto tako, mora steći temeljito znanje iz područja informacijskih znanosti i pomoćnih povijesnih znanosti, no na kraju Kolanović opet napominje da arhivist ne treba težiti tome da bude povjesničar niti informatičar, nego „mora postati i biti arhivist.“²¹

3.2. Uloga profesionalnog arhivista

Kate Theimer u izlaganju²² u Christchurchu na Novom Zelandu iznosi vrlo zanimljive stavove kada je u pitanju razvoj arhivske struke. Theimer kaže kako je „arhivski ekosustav oduvijek bio složen, a danas je raznolikiji no ikad“²³. Prema njezinu je mišljenju o definiciji

¹⁷ Kolanović, J. n.dj., str. 12.

¹⁸ Kolanović, J. n.dj., str. 13.

¹⁹ Kolanović, J. n.dj., str. 13.

²⁰ Kolanović, J. n.dj., str. 14.

²¹ Kolanović, J. n.dj., str. 14.

²² Theimer, Kate. What is the Professional Archivist's Role in the Evolving Archival Space? (A talk given in Christchurch, NZ), <http://www.archivesnext.com/?p=3829> (15.4.2015.)

²³ Theimer, Kate. n.dj.

arhivista korisnije razmišljati ne o tome što on jest, nego o tome što bi on trebao biti, odnosno što bi arhivist trebao biti kako bi se izgradila značajnija i uspješnija profesija (zanimanje).

Kako bi se spomenuto provelo, treba uzeti u obzir odnos između profesionalnih arhivista i onoga što Theimer zove „arhivskim prostorom“ („the archival space“²⁴). Arhivski se prostor radikalno izmijenio zahvaljujući *webu*. Theimer u svom izlaganju na početku iznosi pregled nekih važnijih odlika arhivskog prostora u razvoju, zatim razmišljanja o tome zašto se to uopće spominje u kontekstu profesionalnih arhivista, potom daje pregled kako bi se po njezinu mišljenju ta dva svijeta trebala presijecati, a nakraju daje okvir preporučene uloge za profesionalne arhiviste u razvijajućem arhivskom prostoru.

Kate Theimer ističe da je *web* taj koji daje pristup sadržaju bez presedana. Korisnici imaju jednostavan pristup povijesnom odnosno „starom“ medijskom sadržaju na *webu*, a pristupaju mu pomoću računala ili mobitela s bilo kojeg mjesta na svijetu. Prešlo se s okoline u kojoj se nekad teško pristupalo arhivskom sadržaju, u svijet gdje je pristup sadržaju uzet zdravo za gotovo – bar onima koji imaju pristup *webu*.

Danas ljudi ne samo da imaju mogućnost pristupa povijesnom sadržaju nego mu oni žele pristupiti. Kulturno-baštinske organizacije uviđaju pozitivne rezultate kad se govori o dijeljenju digitaliziranog gradiva i gradiva koje je nastalo u digitalnom obliku. Danas dakle postoji mnoštvo digitalnog sadržaja, a on je dostupan putem *web*-stranica institucija, kao i cijelog niza stranica društvenih medija na kojima je moguće i dijeljenje tog sadržaja putem profila ljudi.

Ono što je posebno važno istaknuti, a Theimer i o tome govori, jest činjenica da arhivski sadržaj dolazi iz raznolikih izvora, ne samo iz kulturno-baštinskih organizacija. Ljudi, organizacije i razne tvrtke digitaliziraju svoje povijesne zbirke te ih dijele. Mnogo je primjera i gradiva zbirke kulturnog naslijeđa koje digitaliziraju ljudi iz akademskog područja i neprofitnih organizacija. Arhivi su, u profesionalnom smislu, samo jedan izvor sadržaja među mnogim u prepunom arhivskom prostoru.

Spomenuti arhivski prostor nameće više zahtjeva akademskom svijetu i to za arhivsko gradivo u formatu koji mogu jednostavno upotrebljavati za svoja istraživanja – to može biti od jednostavne digitalizacije pa do OCR-a. Mnogo istraživača u području humanistike ima

²⁴ Theimer, Kate. n.dj.

sposobnost transformirati sirove setove podataka u rezultate sa značenjem, ali često je ono što žele upravo to – gradivo transformirano u podatke koje mogu upotrijebiti.²⁵

Zanimljiva je kritika Theimer o tome kako se riječ „arhiv“ (engl. *archives*) slobodno, ali ne i uvijek ispravno, upotrebljava. „Djelujemo u okolini u kojoj je riječ „arhivirati“ ili „arhiv“ preuzeta u značenju doslovno bilo koje zbirke informacija – obično, ali ne uvijek, netekuće (engl. *non-current*) informacije.“²⁶ Jasno je da se upotreba „arhiva“ širi, pa stoga i dojam ljudi o tome tko uopće jest „arhivist“. Theimer postavlja pitanje: Zašto se taj termin ne bi odnosio bilo na koga tko stvara ili upravlja zbirkama koje ljudi zovu arhivima?

Oko razlike između onoga što Theimer smatra profesionalnim arhivistom i neprofesionalnim mnogi se ne bi složili, no ona vjeruje kako postoji vrijednost i specifična uloga onih koji, kao profesionalci, dijele zajednički skup znanja, prate utvrđene prakse i drže se određenog etičkog koda. Govoreći o stanju u SAD-u, Theimer se referira na jedan od razloga stvaranja tenzija oko toga tko je profesionalni arhivist, a tko to nije, a tiče se donedavnog razvoja. Danas se mnogi volonteri i neprofesionalno osoblje brinu o povijesnom gradivu i pružaju mu pristup. Poznavanje povijesti i bilo kakvo zanimanje za „stvari“ („stuff“²⁷) još uvijek mnogi gledaju kao jedinu potrebnu kvalifikaciju da bi se osoba mogla prozvati, u njihovim očima, arhivistom. U tom smislu njihova je percepcija temeljena na korijenima profesije u SAD-u, no ta se percepcija može prenijeti i na ostatak svijeta, pa i kada se govori o hrvatskoj arhivskoj struci. Do početka 20. stoljeća – a često i do sredine – arhivske su zbirke stvarali povjesničari i rukopisni entuzijasti, koji su stvorili te zbirke na temelju njihove percepcije oko toga što je sačinjavalo „povijest“. „Američko arhivističko društvo (engl. *Society of American Archivists*) osnovano je 1936. godine odvajanjem iz odbora Američkog povijesnog društva (engl. *American History Association*).“²⁸ Prvi je državni arhiv osnovan 1901. u Alabami, a zadnji u Vermontu 2008. Američki državni arhiv (eng. *The U.S. National Archives*) osnovan je 1934., a postao je samostalnom agencijom tek 1985. Diplomski obrazovni programi sa značajnijom arhivističkom komponentom nisu bili šire dostupni sve do 1980-ih, kada se arhivističko obrazovanje počelo prebacivati s povijesnih na programe bibliotekarskih znanosti (engl. *library science*). Iako je moguće proći školovanje kako bi se stekla titula certificiranog arhivista, mnogi arhivisti ne odlučuju se na njega. U SAD-u je termin „profesionalnog“ arhivista na neki način „opterećen“, implicirajući da je on plaćen za

²⁵ Theimer, Kate. n.dj.

²⁶ Theimer, Kate. n.dj.

²⁷ Theimer, Kate. n.dj.

²⁸ Theimer, Kate. n.dj.

taj posao. Sama Theimer ističe sebe kao nekoga tko ima kvalifikacije profesionalke, ali nije plaćena za taj posao, dok mnogi koji nemaju nikakve kvalifikacije, zarađuju kao arhivisti. „Ako tražite lak način za povući liniju i reći tko je profesionalni arhivist, to nije lako učiniti.“²⁹

Zašto Theimer uopće o tome svemu govori? Ona napominje kako nije nekakva mrzovoljka koja će loviti sve volontere, amatere, povjesničare, knjižničare, IT-ovce i humaniste te im reći „da se odu igrati u nečiju tuđu kutiju pijeska.“³⁰ Naprotiv, što je više ljudi uključeno u arhivski prostor, to bolje. Što je više ljudi uključeno u prikupljanje, očuvanje i pružanje pristupa arhivskom gradivu, to je svijet arhiva bogatiji. „Eksplozija zanimanja dokaz je vrijednosti onoga što činimo.“³¹

Jedan od razloga zašto ipak odvaja profesionalce od neprofesionalaca jest taj da su arhivisti određeni zajedničkim znanjima, utvrđenim praksama i etičkim kodom. Ta spomenuta znanja, prakse i principi moraju biti podržani i promovirani u širem arhivskom prostoru.

Drugi razlog nije toliko idealističan. Theimer ističe jedan primjer žustre rasprave o poslovnim mogućnostima studenata koji završavaju arhivističke programe, kao i ulogu volontera i stažista u odnosu na profesionalce. Dio te rasprave bio je fokusiran oko toga da se osigura da poslodavci shvate ulogu zapošljavanja ljudi s prikladnim uvjerenjem za posao arhivista i da profesionalce plate u skladu s njihovom stručnošću i znanjem. Theimer naglašava da to predstavlja izazov čak i u dobrim ekonomskim uvjetima, ali danas je utjecaj lošeg ekonomskog stanja pokrenuo tjeskobu u vezi s budućnošću sljedeće generacije profesionalnih arhivista.

Neka od vrlo bitnih pitanja koja se na ovome mjestu postavljaju jesu: Kako možemo stvoriti ravnotežu između sukobljenih potreba da budemo uključeni i prihvatimo novo okruženje, istovremeno promovirajući važnost naše profesije? Koja bi naša uloga trebala biti u novoj proširenoj arhivskoj zajednici? Kako možemo definirati ulogu profesionalnog arhivista koja bi bila dobra za profesiju i arhivski prostor u razvoju?

Bitno je da se uloga arhivista ne vidi samo u pozadini arhivskog prostora, nego ona mora postati dijelom te cijele priče. Theimer izdvaja tri različite uloge, pri čemu svaka od njih ima tri aspekta koja je podržavaju.

²⁹ Theimer, Kate. n.dj.

³⁰ Theimer, Kate. n.dj.

³¹ Theimer, Kate. n.dj.

1. Prva je uloga profesionalnog arhivista da učini zbirke u većoj mjeri upotrebljivima. Arhivisti bi trebali pridonijeti arhivskom prostoru tako da daju ljudima ono što žele. To se može učiniti na tri načina:
 - Mora se pružiti pristup bogatim vizualnim resursima jer ljudi obožavaju slike, vole ih dijeliti i imati s njima interakciju na društvenim mrežama. Ljudi stvaraju trenutnu povezanost sa slikama, pa bi zato trebali nastaviti dijeliti digitalne verzije vizualnih resursa što šire i što češće.
 - Tekstualno se gradivo mora transformirati u upotrebljivi oblik. Računala ne mogu čitati rukopis, a ne mogu više ni mnogi ljudi. Mora se osigurati da tekstualno gradivo bude dostupno alatima za pretraživanje i ljudima te osigurati da ti podaci budu upotrebljivi u akademskoj zajednici ili bilo kome tko ih želi prikupljati ili analizirati.
 - Mora se osigurati da metapodaci budu spremni za dijeljenje i da budu dijeljeni („*shareable and shared*“³²). Povezani otvoreni, slobodno dostupni podaci (engl. *open data*), interoperabilni sustavi, portali, federacije, udruge, suradnje – gdje se god pogleda čini se smo potaknuti osloboditi metapodatke tih zbirki i njihovih digitaliziranih verzija. Ima mnogo načina da ljudi otkriju zbirke u arhivskom prostoru i mnogo je prilika za suradnju s drugima kako bi se proširila prepoznatljivost. Postoje i ljudi koji s metapodacima mogu raditi brojne korisne stvari, primjerice kad se metapodaci iz brojnih repozitorija spoje zajedno, to dopušta identifikaciju novih veza među zapisima i, naravno, pomaže otkrivanju.
2. Druga je uloga profesionalnog arhivista učiniti to da arhivske institucije postanu vrednijima. Ponovno, Theimer predlaže tri načina kako to ostvariti:
 - Važno je osigurati da arhivske institucije budu platforme za stvaranje značenja („*platforms for meaning-making*“³³). Dobro je poznato u arhivskim krugovima da su arhivi mnogo više od zgrada za skladištenje „starih stvari“, kako to Theimer kaže. Arhivi su mjesta za učenje, izgradnju identiteta i osobni razvoj. Theimer se u mnogim svojim govorima i na blogu zalaže za sljedeću misiju: „Dati vrijednost ljudskim životima povećavajući njihovo razumijevanje i poštovanje prošlosti.“³⁴ Arhivske institucije mogu dati vrijednost u arhivskom prostoru ne samo konkretnim gradivom u obliku zbirki i metapodataka nego i

³² Theimer, Kate. n.dj.

³³ Theimer, Kate. n.dj.

³⁴ Theimer, Kate. The Future of Archives is Participatory: Archives as Platform, or A New Mission for Archives, <http://www.archivesnext.com/?p=3700> (15.4.2015.)

informacijama, alatima i stranicama (fizičkim i virtualnim) kako bi korisnici razumjeli zbirke koje se čuvaju u arhivima i na koji su način one povezane s njihovim životima.

- Nadalje, bitno je promovirati ideju da su arhivske institucije mjesta trajnosti („*permanence*“³⁵). Mnogi ljudi u arhivskom prostoru stvaraju raznovrsne zbirke, no većina ih nema kapacitet za dugoročno očuvanje. Vrlo vrijedna funkcija koju arhivisti mogu pružiti u ovom smislu jest osigurati ljudima da znaju kako arhivi mogu pružiti trajno mjesto za očuvanje njihova gradiva.
 - Krajnje, kada se govori o trajnosti, važno je razmišljati i o krhkosti i prolaznosti („*fragility and transience*“³⁶). Mnogi su arhivi uključeni u ono što Theimer naziva „*collecting the now*“³⁷, odnosno u slobodnom prijevodu „prikupljanje sadašnjosti“. To se u arhivskom prostoru već radi, no prema mišljenju Kate Theimer uloga je arhiva prikupljati prolazno digitalno gradivo koje dokumentira svijet koji nas okružuje. Bilo da su ti događaji globalno, nacionalno ili lokalno značajni, arhivi ne bi trebali sve to prepustiti drugima u arhivskom prostoru, kako bi osigurali da arhivski zapisi uključuju dokumentaciju svega što se događa u ovom trenutku.
3. Treća i posljednja uloga profesionalnih arhivista predstavlja mnogima najveći izazov, a to je promoviranje vlastite vrijednosti dijeljenjem znanja:
- Arhivisti moraju služiti kao vidljivi izvor stručnosti unutar arhivskog prostora u području svog profesionalnog znanja. Jasno je da arhivisti nisu, i ne mogu biti, stručni u svemu vezanom uz njihove zapise, no stručnjaci su u svom području, a to znači da znaju o profesionalnim praksama i standardima, očuvanju, metapodacima, upravljanju zapisima te o važnosti dobrih praksama u čuvanju zapisa. Arhivisti trebaju služiti kao aktivni, a ne pasivni, izvori digitalnim humanistima i kustosima arhivima zajednica, obiteljskim te osobnih arhiva te bi trebali pružiti informaciju i savjet tako da poštuju stručnost i ne umanjuju vrijednost vlastitog znanja.
 - Drugi aspekt ove uloge sličan je opisanom, no ima i neke razlike, primjerice arhivisti bi trebali biti zagovaratelji profesionalnog znanja i svojih vrijednosti. Theimer vidi razliku između aktivnog resursa unutar zajednice i aktivističke

³⁵ Theimer, Kate. What is the Professional Archivist's Role in the Evolving Archival Space? (A talk given in Christchurch, NZ), <http://www.archivesnext.com/?p=3829> (15.4.2015.)

³⁶ Theimer, Kate. n.dj.

³⁷ Theimer, Kate. n.dj.

uloge koja predstavlja glas arhivističke profesije, a pod time podrazumijeva to da arhivisti postanu dijelom razgovora kada bi se trebala uzeti u obzir perspektiva nekog iz arhivističke profesije. Pod time Theimer smatra aktivnu uključenost u raznovrsne forume, uključujući debate o javnoj politici, razvoju projekata digitalne humanistike, osnivanju novih zbirki u organizacijama, kao i doprijeti do ljudi koji će stvarati buduće zbirke, primjerice umjetnici, pisci, znanstvenici te profesionalci bilo kakve vrste, ali i općenito javnost. To se posebno ističe jer je odavno poznato da će sve buduće donacije vrlo vjerojatno uključivati digitalno gradivo. Stoga je potrebno osigurati da ti ljudi znaju da su njihovi zapisi značajni i bitno je znati kako ih najbolje očuvati kako bi se mogli kasnije upotrijebiti i poslužiti budućim generacijama.

- Na kraju, profesionalni arhivisti trebali bi promovirati vlastitu vrijednost dijeljenjem znanja o ključnim razlikama između arhiva, knjižnica, muzeja i ostalih kulturno-baštinskih institucija. To je važno istaknuti jer, prema Theimer, „mnogima unutar i izvan arhivskog prostora sve institucije koje sadrže knjige, informacije, objekte ili jednostavno „stvari“ izgledaju podjednako.“³⁸ Mnoge korisnike uopće ne zanima otkuda dolazi njihova informacija.

Izlaganje Kate Theimer nije slučajno odabrano za prikaz u ovome radu. Njezini su stavovi vrlo jasni, a moglo bi se reći i u skladu s razvojem suvremene arhivske struke. Budući da prati trendove i izazove današnjice kada se govori o digitalnom očuvanju, neizbježno postavlja pitanje tko je uopće profesionalni arhivist. Podjela na uloge uvelike razjašnjava cijeli taj problem jer tjera na neki način struku da se zapita što bi uopće trebala promovirati i kako bi se trebala predstaviti javnosti s obzirom na to koliko se moderna arhivistika izmijenila, što i nije toliko poznato izvan struke.

4. Novi izazovi u arhivskoj službi

Ciaran B. Trace (2011.) postavlja sljedeće pitanje: „Suočavajući se s temeljnim promjenama u arhivističkoj profesiji, koje su isplivale zbog tehnologije, arhivisti pokušavaju shvatiti koja je prikladna priroda i razina uključivanja koju bi arhivisti trebali imati kada su u pitanju računalni sustavi. Bi li arhivisti trebali ostati na površinskoj razini i upotrebljavati

³⁸ Theimer, Kate. n.dj.

računala kao alate koji pomažu u tome da zbirke čine dostupnijima i pristupačnijima, ali izbjegavaju bilo kakvo dublje znanje o tome kako računala i računalni sustavi rade? Ili bi trebali „zagrebat i ispod površine“ kako bi shvatili unutarnje funkcioniranje računala - znanje koje bi pomoglo arhivistima shvatiti na detaljnoj razini temeljnu prirodu gradiva nastalog u digitalnom obliku?“³⁹. Richard Pearce-Moses napominje kako bi arhivisti svakako trebali imati „IT vještine ispod *haube*“ („*under-the-hood IT skills*“⁴⁰).

Posao arhivista mijenja se iz temelja. Samo gradivo kojim se rukuje radikalno se transformira. Arhivisti su posebno okupirani digitalnim informacijama već duže vrijeme. U posljednjih je desetak godina svaki predsjednik Američkog arhivističkog društva spominjao izazove elektroničkih zapisa na godišnjim sastancima.⁴¹ *National Archives and Records Administration* (NARA) davne je 1968. započela na radu s elektroničkim gradivom, čak je osnovan i Centar za elektroničko gradivo 1988. godine. Unatoč tome svemu, mnogi su arhivisti ignorirali digitalno gradivo ili su na njega gledali kao na „ezoterično polje od malog značaja.“⁴²

Richard Pearce-Moses tvrdi da ono *što* informacijski stručnjaci rade u digitalnom dobu ostaje isto kao i prije.⁴³ Oni i dalje moraju raditi sa stvarateljima kako bi stvarali zbirke, moraju i dalje upravljati organizacijom gradiva, pripremom za njegovu upotrebu i njegovo očuvanje; njihova je zadaća da rade s javnošću i ostalim korisnicima kako bi pružili pristup zbirkama. Ništa dakle od navedenoga nije promijenjeno u digitalnom dobu. Ono što će se promijeniti jest to *kako* informacijski stručnjaci obavljaju svoj posao. Mnoge se tehnike u upravljanju analognim gradivom neće moći primijeniti na one u digitalnom.

Problem predstavlja nedostatak strogih standarda i najboljih praksi za e-zapise pa mnogi arhivisti imaju problem sa snalaženjem, ne znaju što zapravo moraju znati, a potrebna znanja i vještine uvelike ovise o dostupnosti stručnjaka u organizaciji i spremnosti za suradnju.

³⁹ B. Trace, Ciaran. Beyond the Magic to the Mechanism: Computers, Materiality, and What It Means for Records to Be “Born Digital” // *Archivaria*. 72 (2011), str. 7.

⁴⁰ Pearce-Moses, Richard. “A Bridge to the Future: Committing Intentional Acts of Memory” (2005), <http://home.comcast.net/~pearcemoses/papers/Bridge.pdf> (12.5.2015.)

⁴¹ New Skills for a Digital Era. Society of American Archivists (2008) / Pearce-Moses, Richard; E. Davis, Susan (ur.)

⁴² New Skills for a Digital Era. Society of American Archivists (2008) / Pearce-Moses, Richard; E. Davis, Susan (ur.), str. 7.

⁴³ New Skills for a Digital Era. Society of American Archivists (2008) / Pearce-Moses, Richard; E. Davis, Susan (ur.), str. 9.

Valja se zapitati kako javnost gleda na to tko su uopće arhivisti. Vrlo često među ljudima vlada stav koji promatra arhiviste kao „čuvatelje starih stvari“⁴⁴. Pearce-Moses ističe da arhivisti imaju mandat u kojem imaju zadaću očuvati povijesne zapise, a ono što se treba promijeniti jest to kako se taj mandat ispunjava. Uzimajući u obzir elektroničko gradivo, fokus se mora premjestiti od zapisa iz prošlosti. Postavlja se pitanje: „Što je mora biti zapamćeno iz sadašnjosti za buduće korisnike?“⁴⁵

Veliki izazov, kao što je i prije u radu spomenuto, predstavlja elektroničko gradivo i pitanje njegovog dugoročnog očuvanja. Konstantno se govori o tim problemima, no konkretne mjere još nisu sasvim donesene. Američko arhivističko društvo prepoznalo je ovaj problem kao najvažniji strateški prioritet. Oni kažu da je došlo do promjene u fundamentalnoj prirodi zapisa te je promijenjen način na koji se zapisi upotrebljavaju. „Ako arhivisti ne ovladaju znanjem tog novog okruženja i ne transformiraju trenutačne prakse kako bi ispravno upravljali elektroničkim zapisima i pružili im pristup, profesija može postati zastarjelom kao papir.“⁴⁶

Samo očuvanje i ne predstavlja toliko problem, oni su u neku ruku i jednostavni za riješiti. Veći je problem ponašanje i stav ljudi. Primjerice, Pearce-Moses ističe problem u promjeni u diskursu sa „zapisa“ na „informaciju“. Zapis (engl. *record*) ima konotacije nečega iz prošlosti, nečega prašnjavoga („*dusty*“⁴⁷), dok je informacija ta koja predstavlja budućnost.

Arhivska bi profesija mogla biti odgovorna za nedovoljno jasno isticanje razlike između zapisa i informacije. Mnogi arhivisti zapravo sami ne uspijevaju odgovoriti na jednostavno pitanje: što je zapis i kako ga razlikujemo od informacije? Riječ „zapis“ previše se olako upotrebljava pa nije jednostavno pronaći definiciju koja obuhvaća njezinu bit. Pearce-Moses definira zapis na sljedeći način: „Informacija koja je fiksirana na nekom mediju i vrednovana je kao dokaz prošlosti.“⁴⁸ Ova naizgled jednostavna definicija dopušta da nešto postane zapisom kako se okolnosti mijenjaju, međutim naglašava i razliku između informacije i zapisa. Informacija je stabilna i otporna je na promjene, a zapravo je cijela svrha zapisa da očuva informaciju u obliku koji je pouzdan.

⁴⁴ Pearce-Moses, Richard, n.dj.

⁴⁵ Pearce-Moses, Richard, n.dj.

⁴⁶ Pearce-Moses, Richard, n.dj.

⁴⁷ Pearce-Moses, Richard, n.dj.

⁴⁸ Pearce-Moses, Richard, n.dj.

Pearce-Moses nadalje u svome radu, slično kao i Kolanović, uspoređuje arhiviste i povjesničare. Povjesničari uglavnom fokusirani na događaje i osobe u zapisima, a manje na principe arhivskog opisa, teorija i praksi. Te dvije profesije toliko su bliske da se zaboravlja da postoje i druge vještine koje su potrebne osim povijesti. Pearce-Moses izriječno izaziva sve da se zapitaju o razlikama između spomenutih disciplina. On želi naglasiti da „arhivisti i povjesničari rade različite poslove i potrebne su im različite vještine“⁴⁹.

U članku Pearce-Mosesa navode se tri aspekta problema (u izvorniku ponor, engl. *chasm*) vezanih uz očuvanje e-zapisa⁵⁰:

- a) e-zapisi su osjetljivi i velik su izazov u inovativnom i financijskom smislu za programe očuvanja,
- b) često se problem poriče i govori da je on stvar budućnosti, a u stvarnosti on se već godinama samo povećava,
- c) arhivisti su dopustili da upadnu u rutinu svoga posla u vrijeme kada zapisi prolaze kroz radikalne promjene.

Slikovitim rječnikom Pearce-Moses govori o izgradnji mosta preko spomenutog ponora kojim bi se osigurao put u budućnost. Taj most treba se početi graditi odmah, ponekad rušeći sve da bi se počelo iznova. Povijest arhivske profesije mora se razumjeti kako bi se mogla prilagoditi, a ne iznova stvarati. Posebno se naglašava da *svi* arhivisti moraju imati osnovno razumijevanje elektroničkih zapisa te da im moraju biti bliski kao i papirnati zapisi. U digitalnom dobu za autentifikaciju dokumenata arhivisti će morati upotrebljavati posebne softvere, stoga je bitno steći i takve vještine. Pearce-Moses smatra da će most imati snažne temelje tek kada će svi arhivisti biti opušteni s elektroničkim gradivom u jednakoj mjeri kao s papirnatim.

⁴⁹ Pearce-Moses, Richard, n.dj.

⁵⁰ Pearce-Moses, Richard, n.dj.

Problemi koji se navode kod Pearce-Mosesa podijeljeni su po kategorijama. Jedna je već navedena, a tiče se samih temelja. Dalje se navodi:

- Prikupljanje i prinova
 - U digitalnom dobu, kopija arhivskog zapisa može se dobiti odmah nakon što je transakcija obavljena, za razliku od papirnatog kada se moralo čekati da stvaratelj taj zapis više nije trebao. Danas je stoga moguće da stvaratelj posjeduje kopiju u svom sustavu, dok bi arhiv u isto vrijeme nudio „robusni, pouzdani i *backup*-sustav od povjerenja kao ključni dokaz.“⁵¹ Kada arhivisti dođu na drugu stranu „mosta“, imat će znanja koja će im pomoći u oblikovanju pouzdanih sustava za čuvanje zapisa i moći će identificirati vrijedne setove zapisa osnovanih na uporabi koju prije nisu mogli predvidjeti.
- Sređivanje i opis
 - Poznato je da su metapodaci važna komponenta digitalnog opisa. Potrebno je dati opis strukture setova podataka, odnosno originalno značenje metapodataka, kako bi oni bili razumljivi stvarateljima. No isto tako, važno je pronaći način kako pomoći stvarateljima naći relevantne zapise i setove podataka kroz deskriptivne pristupne točke, odnosno prikladna značenja metapodataka. Pearce-Moses vidi arhiviste koji imaju tehničke vještine za preispitivanje i organiziranje informacija u sustavima za e-zapise tako da stvaratelji mogu otkriti njihove složene veze.
- Referencije i pristup
 - Pearce-Moses predlaže sličan pristup referalnog modela kakav imaju knjižničari, a to je da imaju referentnu uslugu 0-24 putem interneta. Ponovno slikovito opisuje da nakon prelaska mosta vidi korisnike koji mogu pronaći zapise koje trebaju bez obzira na to koji ih repozitorij drži. Isto tako, nada se da će se korisnici obratiti arhivistima jer oni su ti koji mogu transformirati nejasne i loše formulirane upite u razumljiv kontekst obogaćen znanjem.

⁵¹ Pearce-Moses, Richard, n.dj.

- Očuvanje
 - Primjer koji Pearce-Moses navodi vezan uz probleme očuvanja e-gradiva jest upitnost čitljivosti Wordovih dokumenata za dvadeset godina, postavlja se pitanje hoće li Office biti u potpunosti kompatibilan prijašnjim formatima. Pearce-Moses kaže da je zapravo očuvanje najmanji problem jer je tehničke prirode te se lako može riješiti s vremenom i novcem. U budućnosti on vidi dobro utemeljene prakse za očuvanje e-zapisa koje će osigurati neograničenu uporabu tog osjetljivog gradiva.

Pearce-Moses zaključuje da su na kraju svega arhivisti ti koji znaju da ne treba sve biti sačuvano, no isto tako bitno je donijeti pomne odluke o tome što je zaista najbitnije. Kao „čuvatelji memorije“, arhivisti moraju stvoriti zapis sadašnjosti za budućnost tako da između ostaloga postanu aktivisti učenjem drugih da čine isto.

4.1. Promjena u paradigmi – novi teorijski pristup

Ovo je zapravo vrlo zanimljiv problem zato što dovodi u pitanje temeljnu ulogu odnosno zadaću arhivista. Na neki način dolazi do promjene u paradigmi⁵². O toj je promjeni mnogo pisao teoretičar arhivistike, poznati Terry Cook. „Cook vrlo jasno ističe da se dogodila promjena u paradigmi koja zahtijeva pomak od identificiranja arhivista kao pasivnog čuvara naslijeđa k promatranju njegove uloge kao aktivne u oblikovanju kolektivnog (društvenog) pamćenja.“⁵³ Promjena paradigme u arhivistici donosi sasvim novu ulogu arhivista, koji mora voditi brigu o elektroničkom gradivu te aktivno i pomnim planiranjem učiniti takve zapise dostupnim budućim generacijama. Još se 1970-ih govorilo o tome kako bi arhivisti trebali „prestati biti arhivistima i umjesto toga postati računalnim stručnjacima ili informacijskim menadžerima (engl. *information managers*) kako bi se mogli nositi s izazovima novih medija“⁵⁴. Rad koji se ovdje spominje napisan je krajem prošloga stoljeća, slično kao i Kolanovićev, što pokazuje koliko je to vrijeme, kada se preispitivala nova uloga arhivista, donijelo nove poglede u arhivskoj teoriji i pokazalo da je vrijeme za sasvim novu, slobodno se

⁵² Cook, Terry. Archival Science and Postmodernism: New Formulations for Old Concepts // Archival Science 1.1. (2001), str. 3-24.

⁵³ Presečki, Kristina; Stančić, Hrvoje. Dinamika razvoja radnih mjesta u suvremenoj arhivskoj službi // Dostupnost arhivskog gradiva. 47. Savjetovanje hrvatskih arhivista (2014), str. 479-502.

⁵⁴ Cook, Terry. What is Past is Prologue: A History of Archival Ideas Since 1898, and the Future Paradigm Shift // Archivaria. 43 (1997), str. 40.

može reći modernu, perspektivu o identitetu i ulozi arhivista. „Ogroman pomak u promišljanju o arhivistici koji se dogodio krajem prošloga stoljeća ukazuje na potrebu za prepoznavanjem obrasca promjene unutar arhivističkog diskursa, ali također i na raspravu o problemima povezanim s arhivskom metodologijom i strategijom te načinom na koji ih treba inkorporirati u svakodnevnu praksu.“⁵⁵

Cook je u svom radu donio zanimljivu podjelu na pet velikih tema koje ukazuju na potrebu za rekonceptualizacijom osnovnih teorijskih koncepata namijenjenih budućnosti.

1. Prva tema jest promjena u shvaćanju zašto arhivist postoji.

- Država je ta koja je u početku osnivala arhive kako bi oni služili toj državi i bili dijelom državne hijerarhijske strukture i organizacijske kulture. No arhivi su danas uvelike promijenjeni u odnosu na prošlost, oni sada pripadaju ljudima, služe njima i za njih. Arhivi pružaju građanima osjećaj za identitet, lokalitet, povijest, kulturu te osobno i društveno pamćenje.

2. Druga tema u vezi je s načinom na koji arhivi i arhivisti nastoje očuvati autentično i pouzdano gradivo, čiji je cilj da bude dokaz određenih radnji i transakcija.

- U početku su arhivisti zaštitu gradiva postizali tako da su važne zapise čuvali pod neprekinutim nadzorom i u originalnom redu, a svi oni zapisi koji su bili očuvani više nisu zahtijevali njihovu administraciju. Danas su arhivisti osiguravaju da zapisi inicijalno budu stvoreni prema prihvaćenim standardima kako bi sve važne radnje i ideje bile dokumentirane na ispravan način prema takvim pouzdanim dokazima. U svijetu gdje razne organizacije stvaraju ogromne količine gradiva i gdje postoji elektroničko gradivo sa svojim prolaznim i virtualnim dokumentima, nijedan pouzdan zapis ne može preživjeti kako bi bio dostupan arhivistu da ga očuva na tradicionalan način ako taj isti arhivist ne intervenira u “aktivni život” zapisa, ponekad i prije nego što je on uopće stvoren. „Kod elektroničkog gradiva bitno je naglasiti da fizički digitalni medij postaje gotovo nebitnim jer će gradivo na takvom mediju, zbog brzog razvoja formata zapisa, vjerojatno biti migrirano mnogo prije nego što taj fizički medij za pohranu propadne. Smanjenje značaja fizičkoga digitalnog medija također se ogleda u činjenici da je moguće

⁵⁵ Presečki, Kristina; Stančić, Hrvoje. n.dj., str. 481.

dugoročno očuvati elektronički zapis i njegovu autentičnost bez obzira je li on ostao pohranjen na izvornom mediju ili je migriran na neki medij novije generacije. Dakle, iz toga se može zaključiti da očuvanje sadržaja u elektroničkom obliku nije moguće ako se čuva samo medij, kao što je to nužno potrebno kod analognoga gradiva, jer je izvorni oblik gradiva moguće očuvati neovisno o njegovu fizičkom nosaču, tj. mediju za pohranu. Sada je potpuno jasno da je za očuvanje elektroničkoga gradiva potrebno primijeniti bitno drugačiju, novu paradigmu očuvanja.“⁵⁶

3. Treća je tema izvor arhivske teorije.

- Danas se fokus stavlja na funkcije i transakcije stvaratelja zapisa, a ne na individualne zapise i njihovu moguću upotrebu. Stoga u središtu više nije sam zapis, nego njegov funkcionalni proces i kontekst nastanka. Arhivska teorija danas se bavi analizom procesa stvaranja zapisa, a ne toliko sređivanjem i opisom zapisanoga gradiva u arhivu kao što je to nekad činila.

4. Četvrta tema proizlazi iz naše društvene povijesti u posljednjih stotinjak godina i povezana je s prethodnim trima temama.

- Arhivisti su postali aktivni stvaratelji vlastitih “kuća sjećanja” (engl. “*houses of memory*”⁵⁷) i svakodnevno bi trebali ispitati svoje vlastite politike sjećanja u procesu stvaranja arhiva i formiranja sjećanja. Tako bi arhivisti, s osjećajem senzibiliteta i povijesnom perspektivom, mogli bolje odrediti koje će funkcije, aktivnosti, organizacije i ljude, o kojima je riječ u njihovu gradivu, uključiti, odnosno što će od toga biti isključeno iz svjetskoga društvenog pamćenja.

5. Na arhivsku teoriju ne treba gledati kao na skup neporecivih znanstvenih zakona koji vrijede zauvijek.

- „Vodeći arhivistički mislioci u prošleme su stoljeću maštovito iznova stvorili koncept arhivâ tako da budu odraz, ponekad nesvjesno, a ponekad i svjesno, dominantnih točaka javnog diskursa u vremenu i prostoru. Promjenjiva priroda arhivske teorije tijekom vremena postaje profesionalnom snagom, a ne slabošću. Najbolji arhivski teoretičari

⁵⁶ Presečki, Kristina; Stančić, Hrvoje. n.dj., str. 482.

⁵⁷ Cook, Terry. What is Past is Prologue: A History of Archival Ideas Since 1898, and the Future Paradigm Shift // *Archivaria*. 43 (1997), str. 46.

obično su bili oni koji su bili u stanju prepoznati i artikulirati široke i često radikalne promjene u društvu, organizacijskoj strukturi i tehnologijama za čuvanje gradiva te integrirati utjecaj tih promjena u arhivski posao i arhivsku misao.“⁵⁸

5. Obrazovanje arhivista

U vezi sa spomenutim Kolanovićevim problemom sustavnog obrazovanja arhivista, u nastavku rada iznijet će se kako izgledaju modeli izobrazbe arhivista u Hrvatskoj, a potom i program koji predlaže Američko arhivističko društvo. Takav bi program mogao poslužiti kao eventualni revidiran sadašnji program arhivističkih studija u Hrvatskoj.

5.1. Problem arhivističkog obrazovanja

Jozo Ivanović u svom preglednom članku problematizira kako postoji više modela obrazovanja arhivista te se razlikuju po pitanju sadržaja, trajanja i načina izvođenja programa. Glavni problem arhivističkog obrazovanja prema Ivanoviću jest „nedovoljna definiranost predmeta i krajnjeg proizvoda koji treba proizići iz obrazovnog procesa.“⁵⁹ Često se rasprave o arhivističkom obrazovanju svode na samu arhivistiku ili na to koja je krajnja zadaća arhiva kao ustanove, a o samom se obrazovanju malo govori. Za raspravu o obrazovanju ključno je ustanoviti što se od njega očekuje, no to i nije najjednostavnije jer arhivisti imaju različite predodžbe o smislu i funkciji arhivističkog obrazovanja.

Ivanović je podijelio predodžbe i motive obrazovanja na pet točaka⁶⁰:

1. Predodžba o obrazovanju kao procesu osposobljavanja za specifični zadatak
 - Polazi od toga da su potrebna znanja i vještine određena izvan struke odnosno odvojeni su od obrazovne djelatnosti, a zadatak obrazovanja bio bi „održavati metodologiju prepoznavanja tih sadržaja i oblikovati ih u odgovarajući nastavni sadržaj.“⁶¹
2. Obrazovanje mora prethoditi struci

⁵⁸ Presečki, Kristina; Stančić, Hrvoje. n.dj., str. 483.

⁵⁹ Ivanović, Jozo. Modeli obrazovanja arhivista // Arhivski vjesnik, god. 40 (1997), str. 16.

⁶⁰ Ivanović, Jozo. n.dj., str. 19.

⁶¹ Ivanović, Jozo. n.dj., str. 20.

- Zadatak obrazovanja jest izgraditi struku i omogućiti njezinu normalnu reprodukciju.
3. Izgradnja specifičnog arhivističkog korpusa znanja i razvitak teorije
 - „Korpus znanja“ treba se redovito održavati jer bi se u protivnim urušio, dok neki smatraju da „proizvodnja teorije“ lako može postati sama sebi svrhom i time izgubiti smisao. Prenošenje toga na obrazovni proces, vjerojatno bi rezultiralo neupotrebljivom radnom snagom „koja ne razumije posao kojim se ima baviti.“⁶²
 4. Odgovor na izazov ubrzanih tehnoloških promjena
 - Pred arhiviste svakodnevno se postavljaju novi zahtjevi budući da je razvoj tehnologije donio nove izazove u upravljanju digitalnim gradivom. Velik dio interesa arhivista za pitanje obrazovanja posljedica je straha da neće biti u stanju pratiti sve promjene koje ih okružuju te mijenjaju narav arhivskog gradiva.
 5. Obrazovanje je uvjet za profesionalnu afirmaciju
 - Status struke procjenjuje se razinom obrazovanja i njezinom organizacijom. O tome kako će arhivska struka izgledati ovisi „o potrebi arhivista da se formiraju kao stalež i da tu subjektivnu potrebu pokriju objektivnim razlozima.“⁶³

S obzirom na uočene promjene u arhivističkom svijetu, inicijalna reakcija bila je „produljivanje popisa potrebnih znanja i dodavanje novih predmetnih sadržaja u nastavne programe (informacijske znanosti, upravljanje i organizacija rada).“⁶⁴

Arhivistička je disciplina nedovoljno definirana, a razlog leži u tome da se područje stalno šiti pa nakraju ispada neprepoznatljivo, a može dovesti i do njegova spontanog ukidanja. „Reforme obrazovnih programa, rasprave o tome što je arhivistu potrebno, a što ne, pa čak niti suglasje oko društvene uloge arhiva ne mogu dati odgovor.“⁶⁵ Ponovno je naglašena potreba za učvršćivanjem arhivistike kao samostalne discipline. Specijalizacija se pojavila kao jedan od kriterija za proširenje područja, a to se ogleda u pojavi novih tehnologija, konkretnije pojavom novih medija. Ivanović predlaže dva načina kako reagirati na ritam promjena: stalnom promjenom ili izgradnjom stabilnih struktura koje bi bile funkcionalne u različitim uvjetima. Ono što se postavlja kao glavno pitanje jest što je obrazovni cilj, odnosno osposobljava li se nekoga da obavlja specifični radni zadatak ili nešto drugo. Rezultat sve jest da se obrazovnim programom želi obuhvatiti sve, no to je pokazatelj kako se treba o tim pitanjima još raspravljati.

⁶² Ivanović, Jozo. n.dj., str. 21.

⁶³ Ivanović, Jozo. n.dj., str. 21.

⁶⁴ Ivanović, Jozo. n.dj., str. 23.

⁶⁵ Ivanović, Jozo. n.dj., str. 24.

5.2. Primjer programa arhivističkog studija Američkog arhivističkog društva

Nadovezujući se na Ivanovićeve razmišljanja, u ovome dijelu rada pokušat će se dati uvid u prijedloge Američkog arhivističkog društva (*Society of American Archivists*), koje je na svojoj *web*-stranici objavilo je smjernice za program arhivističkog diplomskog studija⁶⁶. U uvodu problematiziraju temu koja je danas još uvijek sveprisutna u svijetu arhivistike. Gradivo dolazi u svim oblicima na raznovrsnim medijima. Arhivisti su se tijekom stoljeća specijalizirali u području upravljanja i očuvanja papirnato gradiva, međutim upravljanje i dugoročno očuvanje digitalnih objekata arhivistima danas predstavlja ogroman izazov. „Nužno je da arhivistički obrazovni programi obrazuju svoje studente diplomskog studija kako bi očuvali današnju kulturnu, vladinu, znanstvenu i osobnu dokumentacijsku baštinu, bilo da je bazirana na papiru ili je digitalna.“⁶⁷ Ova bi se tvrdnja mogla povezati s onime za što se zalaže Kate Theimer, a već je prije spomenuto u radu, tj. za ono što naziva „prikupljanjem sadašnjosti“ (engl. „*collecting the now*“⁶⁸). Arhivistima je potrebno znanje u području digitalnog očuvanja *danas* kako bi sačuvali sve relevantno gradivo za *sutra*.

Američko arhivističko društvo prepoznalo je potencijal u karijeri koju arhivisti mogu ostvariti pa tako navode razne profesionalne pozicije - od arhiva, upravljanja zapisima (engl. *records management*) do upravljanja digitalnim arhivima ili očuvanju povijesnog gradiva u vladinim institucijama ili arhivima pa sve do visokotehnoloških poslovnih organizacija. Kao što se može primijetiti, fokus je i na korporativnim organizacijama, ne isključivo državnim i kulturno-baštinskim institucijama. Diplomirani arhivisti, kako SAA navodi, sve su više traženi za radna mjesta u informacijskom menadžmentu, a vrijednost arhivističkog znanja prepoznata je i u širem organizacijskom smislu, primjerice u digitalnoj forenzici. Smjernice koje SAA navodi namijenjene su za definiranje potrebne akademske pripreme kako bi bile u skladu s današnjim izazovima te kako bi se identificirala srž arhivističkog znanja koje bi razne institucije trebale pružiti diplomiranim arhivistima.

Krajnji cilj tih smjernica jest poboljšati kvalitetu programa diplomskog studija u arhivistici, posebno tako da se podižu minimumi očekivanja studenata i sveučilišta. Cilj nekih programa jest obrazovati arhiviste s „općenitim“ znanjem u sva područja zapisa i arhivske administracije. Drugi pak programi žele obrazovati specijaliste u području upravljanja elektroničkim zapisima, povijesnim rukopisima ili upravljanja institucionalnim arhivima.

⁶⁶ Guidelines for a Graduate Program in Archival Studies, <http://www2.archivists.org/gpas> (12.5.2015.)

⁶⁷ Guidelines for a Graduate Program in Archival Studies, <http://www2.archivists.org/gpas> (12.5.2015.)

⁶⁸ Isto kao ³⁷

Zanimljivo je uočiti i njihov prijedlog programa interdisciplinarnе prirode gdje bi se povezala arhivistička, bibliotekarska i muzeološka znanja. Međutim, da bi se netko kvalificirao za arhivistički program, kurikulum bi se ipak trebao fokusirati na srž arhivističkog znanja kao osnovu za eventualnu specijalizaciju ili interdisciplinarno obrazovanje. Arhivističko znanje trebalo bi, međutim, biti povezano i s raznim drugim disciplinama poput „antropologije, ekonomije, povijesti, prava, knjižnica i informacijskih znanosti, muzeologije i sociologije.“⁶⁹

U nastavku će se prikazati šest točaka odnosno ciljeva koje je SAA navelo u svojim smjernicama. Dakle, cjelovito razvijen program diplomskog studija arhivistike mora ostvariti kurikulum sa sljedećim ciljevima⁷⁰:

- Osigurati studentima čvrstu osnovu u arhivističkoj teoriji, metodologiji i praksi te u arhivskoj povijesti;
- Ojačati tu osnovu davanjem studentima priliku da prikupe znanja od ostalih sličnih i komplementarnih disciplina;
- Pomoći studentima u razvoju kritičkog mišljenja i vještina u donošenju odluka kada je u pitanju gradivo u svim oblicima poslovnog, vladinog i javnog konteksta, kao i znanstvenog istraživanja ili zaštite kulturne baštine;
- Pripremiti studente za upravljanje i očuvanje autentičnog digitalnog gradiva, ali i digitalnog gradiva od povjerenja, kao i relevantno gradivo u analognom obliku;
- Pripremiti studente za provođenje i komuniciranje znanstvenog istraživanja; i
- Prenijeti studentima znanja etičkih i pravnih dimenzija njihova posla te im utisnuti osjećaj njihovih profesionalnih i društvenih obveza.

U spomenutim se smjernicama pravi razlika između „obrazovanja“ (engl. *education*) i „treninga“ (engl. *training*). Oba pojma uključuju izvorno istraživanje i eksperimentalno učenje. Arhivsko obrazovanje stvara intelektualni okvir koji dopušta studentima da razumiju ideje na kojima je njihova profesija stvorena, da potaknu razvoj arhivističkih principa i da primijene to znanje u različitim okolnostima. S druge pak strane, „arhivski trening“ fokusira se na izgradnji vještina i prikupljanju praktičnog znanja prema ponavljajućem uzorku ili specijaliziranjem za određeno područje. Koncept "obrazovanja" mogao bi se povezati s onime kako je to zamišljeno na Katedri za arhivistiku i dokumentalistiku Odsjeka za informacijske i

⁶⁹ Archival Education: Mission and Goals | Society of American Archivists, <http://www2.archivists.org/gpas/mission> (12.5.2015.)

⁷⁰ Archival Education: Mission and Goals | Society of American Archivists, <http://www2.archivists.org/gpas/mission> (12.5.2015.)

komunikacijske znanosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Studenti na preddiplomskoj i diplomskoj razini moraju ovladati teorijskim i praktičnim dijelom obrazovnog programa. Teorijska se znanja dobivaju, dakako, kroz razne predmete (npr. Uvod u arhivsku teoriju i praksu), a praksa se stječe u različitim institucijama (najčešće arhivi, ali i primjerice Agencija za lijekove i medicinske proizvode).

Prema spomenutim Smjernicama diplomirani arhivisti trebali bi imati temeljito znanje i razumijevanje arhivističkih principa i metoda te bi trebali biti spremni za samostalni rad u izvođenju svih osnovnih arhivskih funkcija. SAA ističe vrlo važnu činjenicu, a to je da raznolikost i kompleksnost institucijskog okruženja te sama priroda zapisa u našem digitalnom društvu zahtijeva širok opseg vještina i znanja, kao i sveobuhvatno razumijevanje arhivske teorije i njezine praktične primjene kako bi se upravljalo arhivskim sadržajem te kako bi se očuvalo sadašnje, ali i buduće arhivsko gradivo.

SAA upozorava da ovaj program diplomskog studija ne može pružiti sva znanja, no educiranjem studenata u profesionalnom smislu pomoći će im da shvate kako upravo profesionalna edukacija traje cijeli život te uključuje preispitivanje prihvaćenih ideja i metoda, revidiranje dobivenog znanja i razvijanje profesionalnih standarda. Cjeloživotno učenje omogućuje arhivistima da održe znanja i vještine te svladaju nova znanja i metode u skladu s njihovim profesionalnim razvojem i promjenama.

Navedeni kurikulum predviđa program arhivističkog obrazovanja tako da se stekne osnovno arhivističko znanje te komplementarno znanje. Osnovno znanje podrazumijevalo bi svakako stjecanje teorijskih i praktičnih osnova potrebnih za posao profesionalnog arhivista. Ono što je svakako naprednije u odnosu na, primjerice, Hrvatsku jest spomenuto komplementarno znanje. Ono upoznaje studente s ostalim disciplinama koje produbljuju razumijevanje o arhivskom poslu. Isto tako, dopušta i specijalizaciju u određenim aspektima arhivskog posla ili da mogu funkcionirati u multidisciplinarnoj okolini.⁷¹

⁷¹ Curriculum | Society of American Archivists, <http://www2.archivists.org/gpas/curriculum> (12.5.2015.)

6. Australski primjer digitalne tranzicije i digitalnog kontinuiteta

Još je u srpnju 2011. godine australaska Vlada objavila *Politiku digitalne tranzicije* (engl. *Digital Transition Policy*) koja zahtijeva od svih agencija potpuni prelazak na upravljanje digitalnim zapisima i informacijama. NAA (National Archives of Australia) zadužen je za implementiranje tog projekta.

Spomenuti novi tip upravljanja donosi niz prednosti u poslovanju te naročito kada je u pitanju smanjenje troškova pohrane, no ne samo i u tome. Naime, velika je prednost i činjenica da se digitalnom tranzicijom u australskoj javnosti stvara i povećana transparentnost te odgovornost.

Državni arhiv u Australiji pruža informacije i sredstva kako bi se pomoglo pri digitalnoj tranziciji te kako bi se digitalne informacije održale vjerodostojnima i uspješno očuvanima.

6.1. Matrica sposobnosti

Australaska Vlada donosi matricu sposobnosti (engl. *Capability Matrix*)⁷² koja služi za identificiranje vještina i znanja potrebnih vladinim agencijama i njihovim zaposlenicima kako bi mogli efikasno stvarati gradivo i njime upravljati, a sve to s ciljem da na taj način podrže svoje potrebe svog poslovanja. Matrica daje okvir za to koje sve sposobnosti trebaju agencijama kako bi u potpunosti prešle na digitalno upravljanje informacijama i kako bi osigurali da se informacijama može pristupiti i da one ostanu iskoristive tijekom vremena.

Sposobnosti su namijenjene sljedećim ulogama:

- osoblje
- ICT-stručnjaci
- Informacijski stručnjaci i spisovoditelji (engl. *records manager*)

⁷² Digital information and records management capability matrix – National Archives of Australia, <http://www.naa.gov.au/records-management/development/qualifications/capability-matrix/index.aspx> (23.3.2015.)

Unutar svake te uloge sposobnosti su mapirane prema klasifikaciji poslova koja se uobičajeno upotrebljava u australskoj Vladi (APS 1-4, APS 5-6, EL 1-2, SES⁷³)

Australci su prepoznali da informacije i upravljanje zapisima nisu više odgovornost male skupine kvalificiranih stručnjaka. Većina osoblja ima neku odgovornost za upravljanje informacijama i zapisima, a posebno viši menadžeri, ICT-osoblje te poslovni, programski, projektni i upravni menadžeri i osoblje.

Razine se razlikuju po kompetentnosti, razini vještine, razini složenosti, stupnju autonomije, zahtjevima vođenja određene pozicije i razini postignuća. Odgovornosti zaposlenih mogu se razlikovati ovisno o specifičnim zahtjevima organizacije, području specijalizacije ili pojedinom osoblju.

Australska Vlada navodi da agencije mogu upotrijebiti matricu za:

- planiranje profesionalnog razvoja osoblja
- razvoj opisa pozicija i odabir dokumenata
- razvoj očekivanja upravljanja performansa (engl. *performance management*)
- razvoj programa treninga
- razvoj planova sukcesije i putova učenja (engl. *succession plans and learning pathways*)⁷⁴

⁷³ APS Classification guide – Australian Public Service, http://www.apsc.gov.au/_data/assets/word_doc/0017/26243/APS-Classification-Guide-Updated-1-December-2014-FINAL.docx (23.3.2015.)

⁷⁴ Digital information and records management capability matrix – National Archives of Australia <http://www.naa.gov.au/records-management/development/qualifications/capability-matrix/index.aspx> (23.3.2015.)

7. Analiza novih tipova radnih mjesta u arhivistici

S obzirom na sve dosad izloženo, napravljena je usporedna analiza natječaja za radna mjesta u svijetu koja su povezana s arhivistikom, ali i šire, informacijskim znanostima. Valja napomenuti da je analiza zapravo nastavak na prethodnu koja je izložena u Vinkovcima na 47. Savjetovanju Hrvatskog arhivističkog društva te objavljena u zborniku radova⁷⁵ spomenutog Savjetovanja gdje su prikazani rezultati početnog, pilot-istraživanja.

Motivacija za provođenje ovakvog istraživanja leži u činjenici da raznolikost arhivističkih zanimanja nije dovoljno istražena, bar ne u smislu da postoji neki sustavan prikaz različitih zanimanja kojima se arhivist može baviti. U ovome je radu već naglašeno koliko je arhivistički svijet promjenjiv i koliko se konstantno pojavom novih tehnologija opet iznova mijenja. To je donekle i razlog zašto poslodavci traže usko specijalizirane stručnjake u određenim područjima. Više nije dovoljno reći da se traži „arhivist“, danas se često nailazi na natječaje koji traže „digitalnog arhivista“ (engl. *Digital Archivist*) ili „specijalista za digitalno očuvanje“ (engl. *Digital Preservation Specialist*), pa čak i još uže specijaliziranog „knjižničara digitalnog očuvanja“ (engl. *Digital Preservation Librarian*). Ovakvi tipovi radnih mjesta pokazuju i koliko je područje informacijskih znanosti interdisciplinarno.

Provedena usporedna analiza obuhvaća natječaje za radna mjesta u svijetu povezana s arhivistikom, no i šire, s informacijskim znanostima. Izvor podataka o spomenutim natječajima u svijetu bile su razne pretplatničke liste (elektroskupnice, engl. *mailing list*)⁷⁶ preko kojih su se obavijesti o raspisanim natječajima distribuirale pretplatnicima tih lista. Prikupljeno je ukupno 177 različitih natječaja u razdoblju od 2001. do 2015. godine. Glavni cilj ovakvog istraživanja bio je prepoznati koje su potrebe poslodavaca za kompetencijama u radu s elektroničkim, odnosno digitalnim gradivom. Prikazat će se specifični primjeri spomenutih natječaja, poglavito onih koji traže znanje u rukovanju s elektroničkim zapisima.

Arhivska djelatnost nije, ili bar ne bi trebala biti, zatvoren sustav koji nudi mogućnost zapošljavanja isključivo u arhivima i rukovanje isključivo arhivskim gradivom. Primjećuje se

⁷⁵ Dostupnost arhivskog gradiva. 47. Savjetovanje hrvatskih arhivista (2014)

⁷⁶ Primjerice Digipres (ALA), Digital Curation (ALA), Digital preservation (JISC), acr-igdc-1 (ALA), AERI (UCLA) itd.

pojava čitavog niza novih poslova poput, primjerice, stručnjaka za očuvanje digitalnog gradiva ili stručnjaka za digitalizaciju, ali i niz drugih koji će se u nastavku rada više opisati.

7.1. Primjeri opisa specifičnih radnih mjesta

Nastavak rada donosi primjere novih tipova radnih mjesta s opisima kompetencija koje se traže za tu poziciju. Konkretni nazivi opisanih radnih mjesta prevedeni su na hrvatski, no navest će se i njihov izvorni naziv na engleskom jeziku. Posebno valja naglasiti da nisu svi natječajni dali toliko detaljne opise onoga što traže od kandidata, pa su ovdje izdvojeni samo oni koji daju detaljne informacije i koji na neki način najbolje pokazuju smjer u kojem ide razvoj struke. Također, treba naglasiti da ovdje istaknuta radna mjesta nisu raspisana u arhivima, već u drugim institucijama što samo po sebi pokazuje širu potrebu za arhivističkim znanjima.

Opisani tipovi radnih mjesta jesu sljedeći:

1. Menadžer za digitalno očuvanje (engl. *Digital Preservation Manager*)
2. Digitalni arhivist (engl. *Digital Archivist*)
3. Stručni voditelj za upravljanje zapisima (engl. *Lead Records Management Specialist*)
4. Projektni menadžer – stručnjak za digitalno očuvanje (engl. *Project Manager-Digital Preservation Specialist*)
5. Voditelj odjela za očuvanje i upravljanje zbirkama (engl. *Head of the Preservation and Collection Management Section*)

7.1.1. Menadžer za digitalno očuvanje (engl. *Digital Preservation Manager*)

Natječaj za radno mjesto menadžera za digitalno očuvanje objavila je Nacionalna knjižnica Novog Zelanda (engl. *National Library of New Zealand*). Ovaj vrlo detaljan opis posla podijeljen je u nekoliko dijelova u kojima se detaljno objašnjavaju odgovornosti, tražene vještine, iskustvo, obrazovanje itd.

Svrha

Na samome početku zanimljivo je uočiti naglasak na svrhu objave natječaja, pa se zato u ovome dijelu navodi da Nacionalna knjižnica Novog Zelanda mora biti u stanju ispuniti svoje zakonske obveze za dugoročnu pohranu, očuvanje i dostupnost digitalnih informacija

kroz pružanje snažnog digitalnog arhivskog sustava i procesa. Iznose i svoju definiciju digitalnog očuvanja: stalan proces upravljanja i održavanja procesa koji osiguravaju da digitalni objekti ostaju vjerodostojni, dostupni, da se mogu iznova upotrebljavati i, naravno, s minimalnim gubitcima tijekom vremena. Primarni fokus za ovo radno mjesto jest pružanje vodstva timu profesionalaca koji provode program digitalnog očuvanja Nacionalne knjižnice.

Menadžer za digitalno očuvanje odgovoran je za vođenje svih pitanja vezanih uz digitalno očuvanje u Odjelu, kako na državnoj razini, tako i na međunarodnoj.

Zadatak menadžera za digitalno očuvanje jest da zajedno sa svojim timom doprinese razvoju strateškog smjera Nacionalne knjižnice s posebnim naglaskom na izgradnju knjižničnih zbirki, očuvanje i pristup.

Za ovu je ulogu predviđeno da usko surađuje s timovima za digitalno očuvanje u Nacionalnoj knjižnici, Arhivu Novog Zelanda te ostalim srodnim timovima unutar odjela i dobavljačima odgovornim za infrastrukturu, pohranu i sustave.

Ključni zadaci

Menadžment programa za digitalno očuvanje

- Vođenje operativnog rasta knjižničkog programa za digitalno očuvanje u suradnji sa svim ostalim relevantnim stranama
- Planiranje, razvoj, administracija i redovite provjere programa digitalnog očuvanja u kontekstu strateških ciljeva Knjižnice, poboljšanja usluge, kontrole kvalitete, slaganja u pravnom smislu te najboljih praksi
- Doprinos organizacijskom razvoju strategija u vezi s digitalnim očuvanjem
- Predstavljanje inicijativa digitalnog očuvanja unutar Knjižnice. Suradnja i komunikacija s kustosima te odjelima za zbirke i konzervaciju kako bi se osiguralo da digitalno gradivo ostalo dostupno i da mu bude omogućen pristup. Važno je i produbiti razumijevanje digitalnih zbirki uzimajući u obzir etički, bikulturalni i pravni kontekst.
- Vođenje ili podrška unutarnjih i vanjskih istraživačkih inicijativa uključujući suradnju i sudjelovanje u državnim i međunarodnim projektima digitalnog očuvanja.
- Razvoj odnosa i veza s ostalim arhivskim institucijama i profesionalnim udruženjima.

- Stalno ispitivanje okoline za tehnologije u razvoju, alate, proizvode, usluge, tehnike za izračunavanje cijene digitalnog očuvanja, kao njegovo mjerenje i vrednovanje.
- Upravljanje resursima. Stalna procjena kapaciteta i sposobnosti odjela uključujući osoblje, alate, tehničke sustave i financijske resurse potrebne za postizanje zadanih ciljeva.
- Osiguranje profesionalnog razvoja osoblja te vođenje i podrška osoblja u postizanju njihovih poslovnih ciljeva, ostajući pritom visoko motiviranim i uključenim.

Stalno poboljšanje

- Osigurati da se proces stalnog procjenjivanja i poboljšanja odrazi u svim elementima programa digitalnog očuvanja.
- Crpiti znanja najboljih praksi, napredaka u tehnologiji i relevantnih istraživanja kako bi se razvio informirani pogled na mogućnosti i izazove u digitalnom očuvanju.

Veze i suradnje

- Rad s ostalim osobljem i srodnim ulogama u Nacionalnoj knjižnici, Arhivu Novog Zelanda i Odjelom, kako bi se identificirali i riješili izazovi u domeni digitalnog očuvanja.
- Uspostavljanje standarda za upravljanje programom digitalnog očuvanja.
- Povezivanje s dobavljačima.
- Stvaranje zajedničkog okruženja koje omogućuje učinkovit angažman s drugim skupinama, kako bi se osiguralo da se razumiju potrebe unutarnjih i vanjskih suradnika.
- Daljnje razumijevanje digitalnih zbirki te etičkog, pravnog i kulturnog konteksta u vezi s digitalnim očuvanjem.
- Razvoj i suradnja s mrežom profesionalnih odnosa s ostalim državnim i međunarodnim arhivskim institucijama i profesionalnim udrugama povezanih s digitalnim očuvanjem
- Doprinosi zajedničkim istraživanjima, pilot-projektima i istraživačkim projektima Nacionalne knjižnice

- Suradnja s vladinim agencijama i ostalim organizacijama kako bi se razvila rješenja za udomljavanje (*hosting*) gradiva trećih strana unutar digitalnog arhiva.
- Proaktivna razmjena znanja, iskustva i ideja.

Zdravlje i sigurnost (vlastito)

- Preuzimanje osobne odgovornosti kako bi ostao siguran od štete.
- Pratiti sigurne radne postupke.
- Promptno izvješćivanje o incidentima.
- Promptno izvješćivanje o opasnostima i predlaganje odgovarajućih mjera.
- Znati što napraviti u slučaju nužde.
- Suradnja u provedbi planova za rehabilitaciju.

Zdravlje i sigurnost (za tim)

- Osigurati da je osoblje informirano o zdravstvenim i sigurnosnim zahtjevima na radnom mjestu te da su adekvatan obučeni za obavljanje njihova posla na siguran način.
- Osigurati brzo i točno izvješćivanje, bilježenje i istraživanje svih ozljeda i incidenata na radnom mjestu.
- Osigurati da se sve opasnosti odmah procijene prema važnosti.

Ovaj natječaj u svojoj objavi postavio je i tablicu koja pobliže objašnjava prirodu ključnih unutarnjih i vanjskih veza i interakcija. Pa tako se, primjerice, od menadžera za digitalno očuvanje očekuje da svoj tim savjetuje, surađuje s njim, utječe na njega, informira ga, upravlja njime i vodi ga. Za pobliže razumijevanje i detaljniji prikaz ključnih veza i interakcija, pogledati Sliku 2.

Key Relationships and Nature of Interaction	Advise	Collaborate with	Influence	Inform	Manage/ lead	Deliver to	
Internal							
• Digital Preservation team	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
• Directors and operational managers across the National Library of New Zealand	✓	✓	✓	✓		✓	
• Managers and staff from across the Library involved with the management of the Library's digital collections	✓	✓	✓	✓		✓	
• Staff across National Library of New Zealand involved in the development and implementation of Library Strategy	✓	✓	✓	✓		✓	
• Archives New Zealand staff in particular GDAP and Digital Continuity Team	✓	✓	✓	✓		✓	
• Government Technology Services staff	✓	✓	✓	✓			
External							
• International Peers	✓	✓	✓	✓		✓	
• Government departments	✓	✓	✓	✓			
• System and software vendors (Ex Libris, Oracle)	✓	✓	✓	✓			
• External technical advisors		✓		✓	✓		
• Publishers, donors, depositors	✓	✓	✓	✓		✓	
• Third parties requiring digital preservation services	✓	✓	✓	✓		✓	

Slika 2. Tablica preuzeta iz natječaja za radno mjesto menadžera za digitalno očuvanje

Specifikacija osobnih vještina (engl. *Person Specification*)

Iskustvo

- Pokazano praktično iskustvo u području digitalnog očuvanja (osobito u vezi s digitalnim zbirkama u knjižnicama, muzejima, arhivima i posebnim zbirkama) ključno je za ovu poziciju.
- Ključne su vještine menadžmenta na visokoj razini. Iskustvo u radu s višim menadžmentom nužno je na strateškoj razini. Iskustvo u razvoju politika u okolini knjižnice ili arhiva vrlo je poželjno za ovo radno mjesto.
- Nužno je iskustvo u planiranju i upravljanju važnim poslovnim projektima uključujući upotrebu alata za praćenje, upravljanje i komuniciranje napretka na projektu.

- Poželjno je poznavanje infrastrukturnog menadžmenta, kao i procesa u vezi s menadžmentom promjena, nadogradnjom sustava i interakcijom s tehnologijama za podršku timovima.
- Poželjno je iskustvo u vođenju stručnih timova.

Vještine

- Pokazana sposobnost za istraživanje i rješavanje problema upotrebom različitih resursa i alata.
- Sposobnost komuniciranja složenih tehničkih ideja jednostavnim jezikom.
- Sposobnost rada s više timova i disciplina.

Obrazovanje i profesionalna članstva

- Doktorat ili magisterij u računalstvu ili nekoj drugoj srodnoj disciplini povezanoj s informacijskim menadžmentom. Akademska kvalifikacija u drugoj disciplini s pokazanim iskustvom i znanjem u digitalno očuvanje također će se uzeti u obzir.

Ostalo

- Nešto iskustva u projektnom menadžmentu te poslovnom i projektnom planiranju vrlo je poželjno.
- Izvrsne elektroničke, pisane i usmene komunikacijske vještine osnovne su za ovo radno mjesto.

Na ovom primjeru vidljivo je da se traži iskusna osoba koja ima prvenstveno iskustva u okolini digitalnog očuvanja. Za to je mjesto također potrebna osoba koja zna upravljati timovima i ima bogato iskustvo u projektima. Iz opisa se može zaključiti da kandidat mora zadovoljiti ne samo one uvjete koji zahtijevaju znanja i vještine u digitalno očuvanje nego i one vještine koje se stječu u poslovnoj okolini, primjerice to se vidi u zahtjevu za znanjem projektnog menadžmenta, upotrebe alata za praćenje projektnog napretka itd.

Brojni su natječaji za slične pozicije, gdje se traže upravo navedene vještine. Stoga se ovim radom predlaže usmjeravanje budućih arhivista i u tom smjeru. Nužno je pružiti im znanja u teorijski i praktični koncept digitalnog očuvanja jer danas je neizbježno obavljati arhivsku djelatnost a da se ne susretne s digitalnim gradivom, elektroničkim dokumentima i e-

zapisima. Potrebno je učiti o standardima i najboljim praksama digitalnog očuvanja te tako bar donekle pripremiti buduće arhiviste za poslove koje mogu očekivati na tržištu rada. Isto tako, valja uključiti i neke pojmove iz poslovnog svijeta, primjerice projektni menadžment, gdje je važno znati kako uspješno voditi projekte, upravljati timovima, upotrebljavati alate za praćenje projektnih zadataka itd.

7.1.2. Digitalni arhivist (engl. *Digital Archivist*)

Sveučilište u Teksasu objavilo je natječaj za digitalnog arhivista koji bi podržao procese zbirke koje nastaju u digitalnom obliku (engl. *born-digital collections*) i pomogao u upravljanju digitaliziranim zbirkama u različitim knjižnicama i arhivima. Uspješan kandidat radio bi u Odjelu za očuvanje i usluge digitalnog gradiva. Ovo radno mjesto ima sljedeće zadatke:

- Aktivna uloga u prikupljanju, procjeni, sređivanju, opisu te pružanju pristupa gradivu koje je nastalo u digitalnom obliku t digitaliziranim zbirkama;
- Suradnja s osobljem za prikupljanje gradiva, *IT*-odjelom te odjelom za digitalno gradivo, kako bi se izvršili zadaci u vezi s obradom dolazećeg digitalnog gradiva;
- Doprinos politikama i tijeku rada za dugoročno upravljanje digitalnim gradivom Sveučilišnih knjižnica u Teksasu (engl. *University of Texas Libraries, UT Libraries*);
- Sudjelovanje na stalnom razvoju, implementaciji i procjeni sustava za vođenje dugoročnog upravljanja i pristupa gradivu nastalom u digitalnom obliku te digitaliziranim zbirkama.

Potrebne kvalifikacije

- Završen *MLS* (engl. *Master of Library Science*) ili neki drugi ekvivalentni *ALA* (engl. *American Library Association*) program.
- Iskustvo u arhivima i teoriji i praksi iz upravljanja gradivom (engl. *records management*).
- Znanje u teoriji i praksi digitalnog očuvanja, uključujući najbolje prakse i tehnologije za upravljanje digitaliziranim gradivom i gradivom nastalom u digitalnom obliku.

- Znanje u relevantnim standardima za metapodatke (EAD, PREMIS, MODS itd.).
- Izvrsne interpersonalne i usmene i pismene komunikacijske vještine;
- Pokazana sposobnost u uspješnom upravljanju višestrukim prioritetima, projektima i sudionicima.
- Pokazana sposobnost za rad orijentiran oko detalja, uključujući izražene analitičke vještine i vještine u rješavanju problema.
- Pokazana sposobnost za uspješan rad pod pritiskom i ispunjavanje rokova.
- Snažna predanost javnoj službi i pokazana sposobnost za samostalan rad, kao i suradnja s različitim skupinama u složenoj i promjenjivoj okolini.

Poželjne kvalifikacije

- Dvije ili više godina profesionalnog iskustva u implementaciji politika i procedura za podršku u upravljanju digitalnim gradivom u akademskoj knjižnici, posebnim zbirkama ili arhivima.
- Iskustvo s upravljanjem zbirkama i/ili aplikacijama institucionalnih repozitorija poput *Archivists' Toolkit*, *Archivematica*, *ArchivesSpace*, *Islandora/Fedora*, *Dspace* itd.
- Certificiran arhivist ili stručnjak za digitalne arhive (engl. *Digital Archives Specialist*) ili želja za dobivanjem certifikata.
- Pokazana sposobnost za artikuliranje tehničkih koncepata i zahtjeva različitim skupinama ljudi.
- Iskustvo u sabiranju i očuvanju (engl. *harvesting and preserving*) gradiva nastalog u digitalnom obliku, uključujući *web*-stranice, elektroničku poštu i različite društvene mreže.
- Iskustvo u stvaranju slika diskova (engl. *disk imaging*), alatima za digitalnu forenziku i/ili softverima za digitalno očuvanje.
- Iskustvo u XML-u i XSLT-u.
- Iskustvo u programiranju u komandnoj liniji i skriptnim jezicima poput Perla, Pythona itd.
- Poznavanje metode *Linked Data* i semantičkog *weba*.
- Opširno znanje u području autorskog prava, donatorska ograničenja i probleme s dozvolama u vezi s obradom i očuvanjem digitalnoga gradiva.

Ovaj natječaj nešto je drugačiji u odnosu na prethodni. Dok se u prethodnom zahtijevalo znanje u području menadžmenta, ovdje se prvenstveno traži znanje u području arhivske teorije i prakse, a informatičke vještine poželjne su te služe kao svojevrsna podrška i nadogradnja arhivističkom znanju. Navedeni natječaj savršen je primjer na kojemu se vrlo jasno vidi da dolazi do preklapanja dvaju područja – arhivistike i informatike.

Digitalni arhivist jest radno mjesto koje će se sve više tražiti u budućnosti s obzirom na razvoj tehnologije. Može se napraviti i poveznica s ranije spomenutim smjernicama koje je predložilo Američko arhivističko društvo, naročito s onim dijelom koji predlaže specijalizaciju i interdisciplinarnost.

7.1.3. Stručni voditelj za upravljanje zapisima (engl. *Lead Records Management Specialist*)

Qatar Foundation (QF) objavio je natječaj za stručnog voditelja za upravljanje zapisima. Slično kao i kod prvog opisa radnog mjesta, oni također navode svrhu objave. Glavna odgovornost za navedeno radno mjesto jest voditi projekte upravljanja zapisima te konzultiranje i vođenje svih slojeva QF-a u vezi s upravljanjem zapisima.

Ključni zadaci

- Održavanje specijaliziranog znanja, certifikacija i vještina kako bi se podržala Uprava u njezinim strateškim ciljevima za postajanje centrom izvrsnosti.
- Pomaganje u postavljanju cjelokupne strategije i usmjerenja Odjela za upravljanje zapisima.
- Vođenje projektnog programa za upravljanje zapisima kako bi se osigurao njegov uspješan završetak.
- Pripremanje planova za implementaciju projekta za upravljanje zapisima.
- Davanje konzultacija svim slojevima QF-a (od izvršnog do operativnog osoblja) u vezi s upravljanjem zapisima i informacijama.
- Vođenje timova za upravljanje zapisima.
- Razvijanje, implementacija i održavanje specijaliziranih alata za upravljanje zapisima (plan dokumentiranja, model metapodataka, raspored rokova čuvanja).
- Procjena organizacijskih praksi za upravljanje zapisima, identificiranje nedostataka i planiranje korektivnih mjera.

- Istraživanje i testiranje međunarodnih rješenja i najboljih praksi.
- Formuliranje politika i procedura relevantnih za upravljanje zapisima i informacijama.
- Nadzor, poučavanje i mentorstvo pripravnicima i novom osoblju u odjelu.
- Uspostava kontakta s novim fokusnim točkama programa za upravljanje zapisima i provođenje početnih sastanaka kako bi se identificirale potrebe i zahtjevi.

Znanja, vještine i iskustvo

- Prvostupnička diploma (engl. *Bachelor's Degree*) (poslovna ili ekvivalentna: stručnjak za upravljanje zapisima, informacijske znanosti ili upravljanje podacima i dokumentacijom, bibliotekarstvo, arhivistiku).
- Profesionalna kvalifikacija u upravljanju zapisima: *ERM*-stručnjak (engl. *Electronic Records Management Specialist*).
- Minimalno 5 godina iskustva u upravljanju zapisima.
- Izvrsne računalne vještine, posebno u *MS Officeu* (*Word, Access, Excel, PowerPoint, MS Project*).
- Izvrsne komunikacijske vještine.
- Znanje u relevantnim tehnologijama, platformama i sustavima (*MS SharePoint, Oracle* itd.).
- Iskustvo u radu sa sustavima za upravljanje dokumentima i zapisima (engl. *Documents and Records Management System, DRMS*).
- Znanje iz norma ISO 15489:2001 i ISO 9001.
- Iskustvo u projektnom menadžmentu.
- Iskustvo u radu s timovima ljudi s različitim pozadinama: poslovni analitičari, tehnički stručnjaci, voditelji projekta.
- Izvrsne vještine u upravljanju vremenom.
- Proaktivan stav, prilagodljivost i fleksibilno razmišljanje.
- Tečno znanje engleskog jezika (poslovni engleski); arapski je prednost.
- Analitičke vještine; vještine orijentirane prema detaljima; vještine u rješavanju problema.
- Sposobnost u radu pod čvrstim rokovima.
- Sposobnost samostalnog radu na više faza i na složenim projektima.

Bogato iskustvo u sljedećim područjima:

- Informacijski menadžment
- Upravljanje zapisima
- Upravljanje poslovnim sadržajem (engl. *Enterprise Content Management*, ECM)
- Upravljanje metapodacima
- Sustavi za upravljanje elektroničkim dokumentima i zapisima (engl. *Electronic Document and Records Management Systems*, EDRMS), primjerice *OpenText*, *Objective*, *TRIM*, *Documentum*, *SharePoint 2010+*
- Upravljanje elektroničkim dokumentima (engl. *Electronic Document Management*, EDM)
- Standardi za upravljanje informacijama i zapisima: ISO 15489 – standard za upravljanje zapisima; ISO 16175 – elektronički zapisi; ISO 23081 – upravljanje metapodacima zapisa
- Alati funkcionalno baziranih zapisa (engl. *Functions-based Records Tools*) – poslovna klasifikacija, sheme rokova čuvanja i uništavanja
- Upravljanje digitalnim zapisima / vođenje evidencija
- Rokovi čuvanja zapisa, uništavanje i dohvaćanje
- Poslovna analiza
- Upravljanje arhivima
- Upravljanje repozitorija dokumenata
- Sheme poslovne klasifikacije

Iscrpan opis traženih vještina i znanja ukazuje na potrebu za poučavanjem budućih arhivista u području projektnog menadžmenta, kao i standardima za upravljanje informacijama i zapisima. Ta je potreba već prepoznata na Katedri za arhivistiku i dokumentalistiku Odsjeka za informacijske i dokumentacijske znanosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu gdje se mogu stjecati navedena znanja. Međutim, ono što se postavlja kao pitanje jest postoji li svijest među domaćim poslodavcima da su arhivisti koji danas završavaju arhivistički studij osposobljeni ili bar imaju neka osnovna znanja iz područja poput EDRMS-a. Valja raditi na promoviranju onoga što se uči na studiju arhivistike kako bi mladi arhivisti po završetku studija imali šanse raditi u institucijama gdje se traže upravo navedena znanja i vještine.

7.1.4. Projektni menadžer – stručnjak za digitalno očuvanje (engl. *Project Manager-Digital Preservation Specialist*)

Sveučilišna knjižnica u Michiganu objavila je natječaj u kojemu traži knjižničara koji će biti projektni menadžer i stručnjak u području sustava za digitalno očuvanje. Kandidat koji zadovolji uvjete ovog radnog mjesta radit će s programerima, knjižničarima i ostalim stručnjacima na velikoj inicijativi kojoj je cilj izgraditi novu arhitekturu sustava digitalne knjižnice. Navodi se kako će taj sustav iskoristiti suvremene dosege u zajednici otvorenoga koda (engl. *open-source*) i upravljat će širokim opsegom različitog gradiva poput videa, glazbe, setova istraživačkih podataka, povijesnih zapisa itd. Kandidat ima mogućnost priključiti se iskusnoj i inovativnoj grupi te steći dodatno iskustvo u modernim tehnologijama koje podržavaju istraživanje i arhiviranje temeljeno na webu (engl. *web-based research and archiving*).

Spomenuta knjižnica u svom natječaju ističe da želi služiti javnom dobru tako da prikuplja, čuva i dijeli akademsko i kulturno gradivo u svim postojećim i nadolazećim oblicima te vodi novu izgradnju akademske istraživačke knjižnice u digitalnom dobu. Može se zaključiti kako je prepoznata jedna sasvim nova uloga knjižnice, u vezi je s prethodno spomenutim promjenama koje se događaju i u arhivima. Dakle, aktivno se djeluje na ponovnom stvaranju knjižnice koja će se prilagoditi potrebama korisnika u smislu korištenja i pretraživanja potrebnog gradiva, a za postizanje toga potrebni su im stručnjaci koji će to provesti.

Sveučilišna knjižnica u Michiganu navodi da je posvećena okupljanju i zadržavanju različite radne snage te potiče sve zaposlenike da u potpunosti inkorporiraju svoje raznovrsne pozadine, vještine i životna iskustva u svoj rad prema ispunjavanju misije knjižnice.

Odgovornosti

Projektni menadžment

- Planiranje i praćenje zadataka.
- Koordiniranje aktivnosti među sudionicima projekta.
- Dokumentiranje i dijeljenje napretka s dionicima (engl. *stakeholders*).

Oblikovanje analize podataka i tijeka rada

- Usko surađivanje s drugima kako bi se razumjela službenost tehničkih i administrativnih metapodataka povezanih s digitalnim objektima.
- Sudjelovanje u oblikovanju tijekom rada kako bi se olakšalo očuvanje.

Oblikovanje politike metapodataka i oblikovanje shema

- Oblikovanje i dokumentiranje rješenja za pohranu metapodataka u objektu za očuvanje tako da su konzistentni s najboljim praksama lokalno i u široj zajednici.

Istraživanja rješenja za očuvanje

- Stjecanje i održavanje poznavanja relevantnih alata, sustava i usluga za očuvanje koji su relevantni za rad na licu mjesta i od interesa su za organizaciju.

Komunikacija

- Samostalno, ali i u suradnji s drugima, dijeljenje saznanja dobivenih neslužbenim i službenim prezentacijama i publikacijama.

Potrebne kvalifikacije

- Završen *ALA*-diplomski studij i 3-5 godina relevantnog iskustva ili ekvivalentna kombinacija relevantne diplome i iskustva.
- Iskustvo u radu u području digitalnog očuvanja.
- Pokazane vještine u projektnom menadžmentu.
- Izvrsne pismene i usmene komunikacijske vještine.
- Pokazana sposobnost za brzo učenje novih tema.
- Iskustvo i opuštenost u radu s grupama.
- Razumijevanje vrijednosti raznovrsnosti (engl. *diversity*) i važnosti uključenja kroz posvećenost u primjeni i inkorporiranju različitosti, složenosti i mogućnosti koje raznovrsnost donosi organizaciji.
- Pokazan afinitet za tehnologiju.

Poželjne kvalifikacije

- Sposobnost samostalnog razmišljanja i suradnje unutar granica organizacije, ali i izvan njih, kako bi se ostvarili zajednički ciljevi.
- Znanje i iskustvo u menadžmentu, digitalizaciji i očuvanju arhivskog gradiva, gradiva nastalog u digitalnom obliku i digitalizirano gradivu.

- Iskustvo u praktičnoj primjeni referentnog modela za otvoreni arhivski informacijski sustav (engl. *Open Archival Information System, OAIS*).
- Poznavanje rada repozitorija za digitalno očuvanje poput *DSpace* i *Hydra / Fedora*
- Iskustvo u XML-u uključujući sheme korištene u očuvanju, poput *METS*-a i *PREMIS*-a.
- Poznavanje sustava koji se obično upotrebljavaju za tijek rada upravljanja arhivskim informacijama, primjerice *ArchivesSpace* i *Archivematica*.
- Poznavanje projektnog menadžmenta i alata za praćenje problema (engl. *ticket tracking tools*) poput *JIRA*-e.

Ponovno se može primijetiti da se uz vještine koje očekujemo od arhivista/knjižničara, pojavljuju i zahtjevi za poznavanjem i šireg područja – projektnog menadžmenta, alata za praćenje projektnog napretka i sl. Projektni menadžeri najčešće se može sresti u poslovnom svijetu, no iz ovog je natječaja vidljivo da granice idu i preko toga. Kulturne institucije moraju također imati stručnjake koji će uspješno voditi projekte, naročito kada su u pitanju veći projekti poput onoga koji je naveden na početku natječaja, a to je stvaranje nove arhitekture sustava digitalne knjižnice. Potrebna su znanja ne samo u području informacijskih znanosti nego i znanja koja nadilaze njihove granice. Bitno je stoga obrazovati arhiviste, odnosno općenito informacijske stručnjake, tako da znaju se snaći u projektnoj okolini.

7.1.5. Voditelj odjela za očuvanje i upravljanje zbirkama (engl. *Head of the Preservation and Collection Management Section*)

Američka Nacionalna medicinska knjižnica (engl. *National Library of Medicine, NLM*) objavila je natječaj za radno mjesto voditelja odjela za očuvanje i upravljanje zbirkama. Ta pozicija zahtijeva sljedeće:

- Planiranje, organiziranje i kontroliranje aktivnosti osoblja i ugovarača uključenih u izvršavanje aktivnosti očuvanja, upravljanja zbirkama i digitalizacije.
- Planiranje i administriranje koordiniranog programa za očuvanje, digitalizaciju i upravljanje zbirkama.
- Uspostava politika i procedura za očuvanje, digitalizaciju i knjižničnih zbirki.
- Pružanje stručnih konzultacija i tehničkog savjetovanja domaćim i stranim organizacijama.

- Savjetovanje regionalnih medicinskih knjižnica, pomoćnih (engl. *resource*) knjižnica te ostalih mrežnih i nacionalnih knjižnica o pitanjima u vezi s očuvanjem.

Potrebne kvalifikacije

Osnovne:

Potrebna je profesionalno obrazovanje u bibliotekarstvu ili posjedovanje ekvivalentnog iskustva i obrazovanja. Konkretno, kandidat za ovu poziciju mora zadovoljiti jedan od sljedećih zahtjeva:

- Završena najmanje jedna godina diplomskog studija bibliotekarstva na za to ovlaštenom fakultetu, uz završen prvostupnički studij iz bilo kojeg područja ili
- Najmanje 5 godina fakultetskog obrazovanja, treninga (engl. *training*) i iskustva. Za kvalifikaciju na temelju ovog zahtjeva, potrebno je pokazati da su obrazovanje, treninga i iskustva pružili razumijevanje teorije, principa i tehnika profesionalnog bibliotekarstva, znanje u izvore literature te znanje i mogućnosti važnih za pružanje efektivnih knjižničarskih i informacijskih usluga.

Slično kao i kod drugih radnih mjesta, prvenstveno onih voditeljskih, i ovdje se primjećuje potreba za osobom koja će smišljati procedure i politike za razvoj, odnosno očuvanje, digitalnih zbirki. Na ovom primjeru opet se ogleda interdisciplinarnost budući da su potrebne kompetencije u digitalnom očuvanju, kao i bibliotekarska znanja.

7.2. Analiza istraživanja

Analiza za potrebe ovog rada provedena je na ukupno 177 natječaja, a budući da su se neki nazivi ponavljali, izdvojeno je njih 145. Potrebno je posebno naglasiti da radna mjesta ovakvih naziva u Hrvatskoj uglavnom ne postoje, no unatoč tome takvi se poslovi možebitno obavljaju, no službeno unutar radnih mjesta drugih naziva. U Hrvatskoj postoji Nacionalna klasifikacija zanimanja⁷⁷, koja je u potpunosti usklađena s Međunarodnom standardnom klasifikacijom zanimanja – ISCO-08 (*International Standard Classification of Occupations, 2008 version*), a razvila ju je Međunarodna organizacija rada (*International Labour Organization, ILO*). „NKZ 2010. namijenjena je prikupljanju, obradi i diseminaciji službenih statističkih podataka o zanimanjima. Osigurava sustav za razvrstavanje i povezivanje

⁷⁷ NKZ dostupan na: http://www.dzs.hr/Hrv/important/Nomen/NKZ_2010/NKZ%202010_HR.pdf (3.7.2015.)

podataka o zanimanjima koji se dobivaju iz različitih statističkih istraživanja (Popis stanovništva, Anketa o radnoj snazi, Anketa o potrošnji kućanstava) te iz administrativnih podataka.⁷⁸ Pogleda li se spomenuta klasifikacija, može se uočiti da su arhivska zanimanja smještena u rod (2) „Znanstvenici/znanstvenice, inženjeri/inženjerke i stručnjaci/stručnjakinje“, vrstu (26) „Pravni stručnjaci/pravne stručnjakinje, stručnjaci/stručnjakinje za društvene znanosti i kulturu“, podvrstu (262) „Knjižničari/knjižničarke, arhivisti/arhivistice i stručno muzejsko osoblje“ i skupinu (2621) „Arhivisti/arhivistice i stručno muzejsko osoblje“, ali pripadaju i rodu (4) „Administrativni službenici/administrativne službenice“, vrsti (44) „Ostali administrativni službenici/ostale administrativne službenice“ i skupini (4415) „Arhivski i kopirni službenici/arhivske i kopirne službenice“. Budući da je klasifikacija međunarodno usklađena, jasno je da raznovrsna zanimanja arhivista koja su uočena ovom analizom nisu formalno specificirana još uvijek nigdje u svijetu. Zanimljivo je da unatoč tome državne institucije u analiziranim zemljama objavljuju natječaje za vrlo specifična radna mjesta, no još uvijek nisu prepoznata kao zasebna kategorija, primjerice zanimanje „digitalnog arhivista“, a pogotovo „stručnjaka za digitalno očuvanje“ (engl. *Digital Preservation Specialist*).

Ključne riječi koje se pojavljuju u nazivima analiziranih radnih mjesta jesu najčešće „digitalno“ i „očuvanje“, a iz toga se zaključuje da je „potreba za upravljanjem digitalnim gradivom ne samo potrebna nego i nužna.“⁷⁹ Trend pojavljivanja novih tipova radnih mjesta primjećuje se u Europi, SAD-u, Kanadi i Novome Zelandu te je indikativno kakav će kadar biti vrlo skoro potreban i u Hrvatskoj.

Već je prije spomenuto da Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu može studentima pružiti navedene vještine, kvalifikacije i kompetencije, točnije na diplomskom Studiju informacijskih znanosti, smjeru Arhivistika, čiji program vrlo dobro prati svjetske trendove. Oglada se to i u predmetima koji pružaju potrebna znanja: Digitalizacija i migracija dokumenata, Digitalni arhivi, Planiranje i oblikovanje sustava za upravljanje gradivom, Informacijski izvori i sustavi u arhivima, Programiranje baze podataka, Arhivsko zakonodavstvo, Metapodaci za upravljanje gradivom, Projektiranje informacijskih sustava, Sustavi za označivanje i pretraživanje, Zaštita elektroničkoga gradiva i sl.

⁷⁸ Klasiifikacije i standardi, <http://www.dzs.hr/Hrv/important/Nomen/nomenclatures.htm> (2.7.2015.)

⁷⁹ Presečki, Kristina; Stančić, Hrvoje. n.dj., str. 493.

Valja posebno istaknuti i koliko detaljno neki natječaju opisuju što točno žele od svojih kandidata, pa tako neki primjerice traže da „kandidati posjeduju svijest o samome sebi, odnosno da sami moraju upravljati vremenom učinkovito razvijajući i planirajući vlastiti opseg posla te balansirajući prioritete tako da se dostignu dogovoreni rokovi.“⁸⁰

Često se primijetilo i da uz očekivane kompetencije arhivista uspješni kandidati trebaju zadovoljiti i neke vještine koje ne mogu dobiti na studiju arhivistike, nego pripadaju području menadžmenta, no to je jasan pokazatelj u kojem bi smjeru obrazovanje arhivista moglo ići. Sve navedeno ukazuje na to da bi se tradicionalni arhivistički koncepti trebali nadograditi suvremenima, ali i uključiti neke druge discipline kako bi se uspješno mogli obavljati današnji poslovi.

7.3. Popis analiziranih tipova radnih mjesta

Ova analiza donosi tablicu koja popisuje sve nove uočene tipove radnih mjesta i to ne samo u arhivistici, nego i informacijsko-komunikacijskim znanostima. Razlog nastanka ovog popisa jest činjenica da postoji ogromna potreba za novim kadrom, odnosno informacijskim stručnjacima koji će se znati snaći u okolini digitalnog očuvanja, ali i općenito upravljanju digitalnim gradivom. Svrha analize jest uočiti kakva je situacija u svijetu što se tiče svijesti institucija o tome za što je arhivist osposobljen po završetku studija, a isto tako htjelo se vidjeti i kakva je situacija u Hrvatskoj.

Nazivi radnih mjesta ostavljeni su u originalu, odnosno na engleskom jeziku, kako neki aspekti ne bi ostali izgubljeni u prijevodu. Tablica se sastoji od četiriju stupaca. Prvi prikazuje broj radnog mjesta, druga naziv, a posljednje dvije označavaju u koju bi granu znanstvenog polja informacijsko-komunikacijskih znanosti određeno radno mjesto pripalo (AHV = arhivistika, BIB = bibliotekarstvo, INF = informatika, MUZ = muzeologija). Pojednim mjestima nije se mogla točno odrediti samo jedna grana, pa su određene primarna i zatim sekundarna grana. U trima slučajevima nije bilo moguće odrediti granu pa su ta mjesta označena upitnikom (?).

Od 177 analiziranih natječaja, u tablici 1 abecednim se redom po engleskom nazivu navodi 145 jedinstvenih tipova radnih mjesta bez ponavljanja.

⁸⁰ Presečki, Kristina; Stančić, Hrvoje. n.dj., str. 494.

Tablica 1. Popis novih tipova radnih mjesta

Br.	Naziv radnog mjesta	Grana 1	Grana 2
1.	Administrator Digital Preservation System	AHV	
2.	Application Development Specialist	INF	
3.	Application Product Owner	INF	AHV
4.	Archivist	AHV	
5.	Archivist/Metadata Specialist	AHV	
6.	Arrangement & Description Archivist (IT Analyst, Information Management Services)	AHV	INF
7.	Assistant Clerk of the Records (Preservation & Access)	AHV	
8.	Assistant Data Librarian	BIB	
9.	Assistant Digital Archivist	AHV	
10.	Assistant Director/Outreach Librarian	BIB	
11.	Assistant Head of the Digital Collections Department	BIB	AHV
12.	Assistant Librarian at Indiana University Bloomington Libraries	INF	AHV
13.	Assistant Registrar	AHV	
14.	Associate Dean for Digital Initiatives	BIB	INF
15.	Associate Librarian at Indiana University Bloomington Libraries	INF	AHV
16.	Audiovisual Archivist at University of North Carolina	AHV	
17.	Audiovisual Preservation Coordinator	AHV	
18.	Cataloging/Metadata Librarian	BIB	
19.	Cataloguing Archivist	AHV	
20.	Cataloguing Archivist: Black Dance Archives (BDA) Project	AHV	
21.	Curation Archivist at the Bentley Historical Library	AHV	BIB
22.	Data and Services Developer	INF	AHV
23.	Data Curation Librarian (Cunningham Memorial Library)	BIB	AHV
24.	Data Curation Specialist at University of Illinois at Urbana-Champaign	INF	
25.	Data Curator	AHV	
26.	Data Librarian (Instructor, Assistant or Associate Professor)	BIB	INF
27.	Data Librarian (The National Institute of Environmental Health Sciences (NIEHS))	BIB	
28.	Data Management Planning Tool Project Developer	INF	
29.	Data Management Services Librarian	BIB	AHV
30.	Data Services Manager	AHV	
31.	Data Specialist	AHV	
32.	Deputy Project Manager	AHV	
33.	Digital Archives Analyst	AHV	
34.	Digital Archives Officer	AHV	
35.	Digital Archivist (City of Vancouver Archives)	AHV	
36.	Digital Archivist (Records Administrator)	AHV	
37.	Digital Asset Management Librarian	BIB	

38.	Digital Asset Media (DAM) Assistant Librarian	BIB	
39.	Digital Assets Librarian	BIB	
40.	Digital Collections Librarian	BIB	
41.	Digital Collections/Library App Developer	INF	
42.	Digital Continuity Manager	AHV	
43.	Digital Curator	AHV	INF
44.	Digital Data Repository Specialist	BIB	
45.	Digital Humanities Design Consultant	?	
46.	Digital Infrastructure Librarian	BIB	
47.	Digital Initiatives Coordinator	BIB	AHV
48.	Digital Initiatives Librarian	BIB	
49.	Digital Library Officer (Digital Image Archive Project)	BIB	
50.	Digital Library Software Engineer	BIB	INF
51.	Digital Metadata Librarian	BIB	
52.	Digital Preservation Analyst	AHV	
53.	Digital Preservation Analyst Developer	AHV	INF
54.	Digital Preservation Curator	AHV	
55.	Digital Preservation Librarian	AHV	BIB
56.	Digital Preservation Manager	AHV	
57.	Digital Preservation Officer	AHV	
58.	Digital Preservation Process Administrator	AHV	
59.	Digital Preservation Project Manager	AHV	
60.	Digital Preservation Specialist	AHV	
61.	Digital Preservation Technical Specialist	AHV	
62.	Digital Program Director	BIB	AHV
63.	Digital Program Liaison and Technologies Manager	BIB	AHV
64.	Digital Programs Archivist	AHV	
65.	Digital Projects Librarian	BIB	
66.	Digital Records Officer	AHV	
67.	Digital Repository Coordinator	AHV	
68.	Digital Research Services Librarian for the Sciences	BIB	
69.	Digital Services Project Officer	AHV	
70.	Digital Technologies Manager	BIB	
71.	Digitisation Archivist	AHV	
72.	Digitisation Programme Coordinator	AHV	
73.	Director of Digital Information Management Program	BIB	
74.	Director of Digital Information Strategy	AHV	
5.	Director of Digital Preservation Services at Cornell University	AHV	BIB
6.	Director of Digital Scholarship	BIB	AHV
7.	Director of Preservation Services	AHV	
8.	Electronic Records Archivist	AHV	INF

9.	E-Records Advisor	AHV	
0.	eResearch Analyst (Senior Research Analyst)	?	
1.	ESDS (Economic and Social Data Service) Social History Data Manager	AHV	
2.	Executive/Senior Director at American Archive	AHV	
3.	Head of Archiving Services	AHV	
4.	Head of Digital Preservation	AHV	
5.	Head of Government Liaison	AHV	
6.	Head of Information & Records Management	AHV	
7.	Head of the Preservation and Collection Management Section	AHV	
8.	Head, Metadata and Digitization, Health Sciences Library	BIB	
9.	Information Technology Specialist (Audio-Visual Specialist)	AHV	INF
0.	Ingest Operator / Media Coordinator	AHV	
1.	Institutional Repository & Records Manager	AHV	
2.	Institutional Repository Coordinator at South Dakota State University's Hilton M. Briggs Library	AHV	BIB
3.	Lead Records Management Specialist	AHV	INF
4.	Lecturer (Preservation Librarian)	BIB	
5.	Librarian (digital materials)	BIB	AHV
6.	Librarian I - Archivist	BIB	AHV
7.	Library Fellow for Digital Curation and Preservation	BIB	AHV
8.	Library Fellow for Scholarly Publishing and Licensing	BIB	
9.	Maps and Plans Archivist	AHV	
100.	Media Library Assistant	BIB	
101.	Metadata Cataloger	AHV	
102.	Metadata Librarian (National Institute of Standards and Technology)	BIB	
103.	Metadata Officer	INF	
104.	Metadata Specialist	BIB	
105.	Metadata/Scanning Clerk	INF	
106.	Museum Archives Manager	AHV	MUZ
107.	National Digital Heritage Archive Manager	AHV	
108.	NDHA Digital Preservation Analyst	AHV	
109.	NDHA Preservation Policy Analyst	AHV	
110.	Network and Infrastructure Specialist	AHV	INF
111.	Preservation Librarian	AHV	BIB
112.	Preservation Project Manager	AHV	
113.	Private Records Archivist	AHV	
114.	Production Systems Architect and Administrator	INF	
115.	Program Knowledge Analyst	INF	BIB
116.	Programme Manager Digital Preservation	AHV	
117.	Project Archivist	AHV	
118.	Project Manager/Digital Preservation Specialist	BIB	AHV
119.	Project Officer (Document and Record Management Officer)	AHV	

120.	Public Services Archivist	AHV	
121.	Records Manager and Archivist	AHV	
122.	Repository Librarian	BIB	AHV
123.	Repository Manager at the British Library	BIB	AHV
124.	Research Data Curator	AHV	
125.	Research Data Librarian	BIB	
126.	Research Data Management Developer	INF	
127.	Research Data Support Manager	AHV	
128.	Scholarly Communication Librarian	BIB	
129.	Scientific Data Curator	AHV	INF
130.	Senior Software Developer	INF	
131.	Senior Software Engineer - Digital Preservation	INF	AHV
132.	Software Developer and Repository Support Officer	INF	
133.	Software Engineer for Digital Preservation Applications	INF	AHV
134.	Stakeholder and Communications	AHV	
135.	STELLAR Project Manager	AHV	
136.	Strategic Programs Specialist	INF	
137.	Supervisory Information Technology Specialist (Conversion Support Services Manager)	INF	AHV
138.	Tape Vault/Media Archive Specialist	AHV	
139.	Team Leader for Digital Learning and Scholarship	BIB	
140.	Technical Architect	INF	AHV
141.	User Services Manager in the Archaeology Data Service	?	
142.	Web Archiving Manager	AHV	
143.	Web Archiving Open Source Project Engineer	AHV	INF
144.	Web Archivist	AHV	
145.	Web Developer	INF	

8. Zaključak

Problem identiteta i uloge arhivista i dalje zaokuplja pažnju suvremenih teoretičara u tom području. Kolanović je o toj problematici govorio još 1997. godine, a Kate Theimer ponovno 2014. Čini se da je ta tema vrlo aktualna posljednjih dvadesetak godina, što govori o tome da se arhivisti u profesionalnom smislu i dalje moraju dokazivati i afirmirati. Potrebno je uložiti još veći napor u prikazivanju koje su to uloge koje arhivisti moraju ispuniti te osvijestiti javnost o tome koje koristi imaju od arhivskih institucija, a krajnje i (profesionalnih) arhivista.

Na primjeru australske Vlade, koja je prepoznala važnost u digitalnoj tranziciji, htjelo se pokazati da inicijative za razvoj prema osuvremenjivanju načina poslovanja i upravljanja gradivom ipak postoje. Australci su svojom matricom željeli pomoći agencijama pri planiranju profesionalnog razvoja svog osoblja, kao i boljem razumijevanju koje su odgovornosti i uloge osoblja kada je u pitanju upravljanje informacijama.

Provedeno istraživanje pokazalo je koliko se brzo razvijaju i otvaraju novi tipovi radnih mjesta u svijetu, a to je dobar pokazatelj i najava onoga što se može očekivati u budućnosti u Hrvatskoj. Prelaskom na nove tehnologije, osuvremenjivanje javne uprave i otvaranje javnosti digitaliziranim gradivom koje je dostupno na *webu*, jasno je da je potrebno zaposliti ljude s vještinama i kompetencijama koje će sve navedeno podržati. Obrazovanje stručnjaka u tom smjeru jedno je od rješenja za taj problem, a kao što se spomenuto, diplomski Studij informacijskih znanosti smjera Arhivistike ide upravo u tom smjeru. Isto tako, raznim projektima pruža se mogućnost mladim stručnjacima da prikupe znanja u području ne samo digitalnog očuvanja nego i raznim temama u vezi s novim tehnologijama koja podržavaju nov način upravljanja informacijama.

Novi pogledi i promjene u paradigmi razmišljanja o arhivistici i arhivistima prikazani su u ovome radu, a cilj je bio zaokružiti priču o novim trendovima kako u arhivskoj teoriji, tako i u praksi, odnosno analizom i opisima novih tipova radnih mjesta. Analiza je provedena na relativno malom uzorku i trebalo bi obuhvatiti još veći broj zemalja, međutim i ovako skroman uzorak može poslužiti kao početak i poticaj nekim novim, sistematičnijim istraživanjima koja će eventualno uključiti i veći broj institucija i istraživača.

Bez obzira na sve nove vještine, kompetencije i znanja koja se u spomenutim natjecajima traže, uloga arhivista i dalje ostaje jednaka. Uloga arhivista jest usmjeravati i nadzirati čuvanje zapisa, a briga o arhiviranju planirana je aktivnost koja zahvaća dokumente od njihova nastanka do zaprimanja. Arhivist posjeduje znanja kako uspješno i u skladu s propisima rukovati gradivom te osigurati njegovo dugoročno očuvanje, nekada se brinuo isključivo o analognim gradivom, no u novom digitalnom dobu valja razmišljati o tome kako osigurati da se snađe u suvremenoj okolini, okružen digitalnim zapisima.

Literatura

1. APS Classification guide – Australian Public Service, http://www.apsc.gov.au/__data/assets/word_doc/0017/26243/APS-Classification-Guide-Updated-1-December-2014-FINAL.docx (23.3.2015.)
2. Archival Education: Mission and Goals | Society of American Archivists, <http://www2.archivists.org/gpas/mission> (12.5.2015.)
3. code4lib jobs: Digital preservation, <http://jobs.code4lib.org/jobs/digital-preservation/> (1.4.2015.)
4. B. Trace, Ciaran. Beyond the Magic to the Mechanism: Computers, Materiality, and What It Means for Records to Be “Born Digital” // *Archivaria*. 72 (2011)
5. Cook, Terry. Archival Science and Postmodernism: New Formulations for Old Concepts // *Archival Science* 1.1. (2001)
6. Cook, Terry. What is Past is Prologue: A History of Archival Ideas Since 1898, and the Future Paradigm Shift // *Archivaria*. 43 (1997)
7. Curriculum | Society of American Archivists, <http://www2.archivists.org/gpas/curriculum> (12.5.2015.)
8. Digital information and records management capability matrix – National Archives of Australia, <http://www.naa.gov.au/records-management/development/qualifications/capability-matrix/index.aspx> (23.3.2015.)
9. Guidelines for a Graduate Program in Archival Studies, <http://www2.archivists.org/gpas> (12.5.2015.)
10. Ivanović, Jozo. Modeli obrazovanja arhivista // *Arhivski vjesnik*, god. 40 (1997)
11. Klasifikacije i standardi, <http://www.dzs.hr/Hrv/important/Nomen/nomenclatures.htm> (2.7.2015.)
12. Kolanović, Josip. Identitet arhivista: od zanimanja do profesije // *Arhivski vjesnik*, god. 40 (1997)
13. Library of Congress – Digital Preservation, <http://www.digitalpreservation.gov/about/> (1.4.2015.)
14. Moore, Reagan. Towards a Theory of Digital Preservation. (2008) // *International Journal of Digital Curation*, Issue 1, Vol 3

15. New Skills for a Digital Era. Society of American Archivists (2008) / Pearce-Moses, Richard; E. Davis, Susan (ur.)
16. Nacionalna klasifikacija zanimanja - NKZ, http://www.dzs.hr/Hrv/important/Nomen/NKZ_2010/NKZ%202010_HR.pdf (3.7.2015.)
17. Pearce-Moses, Richard. "A Bridge to the Future: Committing Intentional Acts of Memory" (2005), <http://home.comcast.net/~pearcemoses/papers/Bridge.pdf> (12.5.2015.)
18. Presečki, Kristina; Stančić, Hrvoje. Dinamika razvoja radnih mjesta u suvremenoj arhivskoj službi // Dostupnost arhivskog gradiva. 47. Savjetovanje hrvatskih arhivista (2014)
19. Theimer, Kate. The Future of Archives is Participatory: Archives as Platform, or A New Mission for Archives, <http://www.archivesnext.com/?p=3700> (15.4.2015.)
20. Theimer, Kate. What is the Professional Archivist's Role in the Evolving Archival Space? (A talk given in Christchurch, NZ), <http://www.archivesnext.com/?p=3829> (15.4.2015.)

Sažetak

Elektronički dokumenti i elektronički zapisi donose promjene u tome kako informacijsko-komunikacijske znanosti upravljaju takvim gradivom. Arhivisti se suočavaju s izazovima u zaprimanju, upravljanju i očuvanju digitalnih zapisa. Digitalno očuvanje jedan je od novih izazova, a javljaju se i pitanja o načinima očuvanja digitalnog gradiva. U ovome radu prikazuje se razvoj arhivističkih radnih mjesta. Također, želi se pokazati potreba za novim vrstama radnih mjesta te podići svijest o tome da je potrebno razmišljati i djelovati kada je u pitanju digitalno očuvanje i profesionalni kadar koji će se brinuti o digitalnom gradivo kako bi ono ostalo dostupno i pouzdano.

Rad se fokusira prvenstveno na analizu natječaja za poslove te je glavni cilj saznati koje su potrebe ustanova i poslodavaca, kakve se kvalifikacije i kompetencije traže i koje vještine potencijalni zaposlenik mora posjedovati kako bi udovoljio traženim zahtjevima.

Autorica nudi i teorijska promišljanja o ulozi modernog arhivista, a time i o promjeni u teoriji o modernoj arhivskoj struci.

Ključne riječi: arhivistika, radno mjesto, digitalno očuvanje, arhivska teorija, elektronički zapisi, informacijske i komunikacijske znanosti

Development of New Types of Jobs in the Modern Archival Science

Summary

Electronic documents and electronic records are introducing changes in the way how information and communication institutions are managing that kind of material. Archivists are facing a lot of challenges in appraisal, management and preservation of digital records. Digital preservation has been one of the new challenges and questions about the ways of preserving digital material have been raised. This thesis aims to present the development of archiving jobs. Its goal is to show the need for new types of jobs and raise awareness that it is necessary to think and act when it comes to digital preservation and staff professionalism because they are the ones who will take care of digital material in the way that it remains to be accessible and trustworthy.

This thesis focuses primarily on the analysis of job postings and the main goal is to find out what are the needs of institutions and employers, what kind of qualifications and competencies they are looking for and which skills a potential employee must possess in order to meet the requirements.

The author offers theoretical reflections on the role of a modern archivist and therefore the shift in theory about modern archival profession.

Key words: archival science, job position, digital preservation, archival theory, electronic records, information and communication sciences